Erdoğan Alkan

AŞIK VEYSEL'DEN NÜKTELER

ncere
yınları

Erdoğan Alkan
Aşık Veysel'den Nükteler

Bu kitabın Yayın hakları
Pencere Yayınlarına aittir
Birinci Baskı: Eylül 2001
Kapak Film: Yeşil Ajans
Montaj: Bahri Çakır
Renk Ayrımı: Yeşil ajans
Kapak ve İç Baskı: Kayhan Matbaası
Cilt: Kayhan Matbaası
Yayın Yönetmeni: Muzaffer Erdoğdu

ISBN 975-8460-27-7

PENCERE YAYINLARI: 142

Kazım İsmail Gürkan Cad. Hamam Sok. No. 2 Yavuz Han Kat 6
Cağaloğlu / İSTANBUL
TEL: (0212) 522 79 24 - 511 64 98

Erdoğan Alkan

Aşık Veysel'den Nükteler

İÇİNDEKİLER

KİTAP HAKKINDA

Kırsal kesimin şairleri olan halk ozanları şiirlerini türkü şeklinde ve saz çalarak söylerler. Yarışmalar, atışmalar, lebdeğmez'ler[1] düzenler, birbirlerine bilmeceler(muammalar) sorarlar. Nükte yaparlar, öyküler, masallar, fıkralar anlatırlar.

Demek ki, halk ozanları, kent şairlerinden farklı olarak, yalnız yazı ustası değil, söz ustası da olmak zorundadırlar. Çünkü onlar aynı zamanda bir eğlendirme aracıdırlar, dinleyicilerine, izleyicilerine hoş vakit geçirtirler. Taşlama ve güldürünün halk şiirinde kent şiirine göre daha geniş oranda yer alması bu yüzdendir. Fransız dil bilgini Louis Bazin'in de belirttiği gibi[2] halk ozanının şiirlerinde kullandığı halk türkçesi de zaten güldürüye pek yatkındır.

Aşık geleneğinin son halkalarından Aşık Veysel Şatıroğlu da şiirlerini türkü şeklinde saz çalarak söyler, bazen sazı eline almadan önce, bazen türkü aralarında, nükteler ve fıkralarla süslediği tatlı sohbetler yapardı.

Şarkışlalıyım. Hemşerisi olduğum, saz çalıp halk şiiri de yazdığım için Aşıkla dostluk ilişkilerim uzun süreli oldu. Onunla yalnız kent ortamında değil, kendi köyünde, Sivralanda, köy ortamında da bir arada bulundum. Bu kitapta yer alan nüktelerinin bazılarını Aşık'ın sohbet ve saz meclislerinde bizzat dinledim,

1. Lebdeğmez: Dudaklar birbirine değmez anlamına gelir. Ozanlar ya da aşıklar bu yarışmayı dudakları arasına iğne koyarak yaparlar. Ozan doğaçtan dizeleri söylerken bu dizelerde dudak yardımıyla telaffus edilen b, g, m, p, ve v gibi harflerin bulunmaması gerekir. Aksi taktirde iğne dudaklarına batar.

2. *Yunus Emre*, Erdoğan Alkan, e yayınları.

TRT Ankara Televizyonunda, 1969 Fotoğraf: Mustafa Türkyılmız

bazılarını ise diğer doslarının ve meclisinde bulunanların yazılarından derledim.

Aşık Veysel'in nüktelerini anında yapılan nükteler ve yinelenen nükteler olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Anlık nükteleri, daha çok, çakır keyifken, sohbet sırasında yapardı. "Saz acından ölüyor" "Gürültü sazın içinden mi geliyor", "Harama hile katmam", "İki gözüm kör olsun" başlıklarını verdiğim türden nükteleri ise, aynı koşullar aynı ortamlarda da gerçekleştiği için, yinelerdi. Örneğin içkili masada söz uzamış, saz unutulmuşsa, "Biz yedik içtik saz acından ölüyor" deyip türkü vaktinin geldiğini kibarca anımsatırdı.

Sazına düzen verirken çevresindekiler susmayıp gürültü yapıyorlarsa kulağını sazın teknesine yapıştırarak "Bu gürültü sazın içinden mi geliyor" deyip türkü vaktinin geldiğini ima ederdi.

Aşık Veysel en çok körlüğü üstüne nükte yapardı. Bütün köy adamları gibi cinsel konularda da nükte yapmayı severdi. Diğer nüktelerinin içeriği ise o an'ın konusuna ve o anki durma göre değişirdi.

Yedi yaşında dünyası kararan Aşık Veysel çektiği onca acılardan sonra kurtuluşu körlüğünü ve dünyayı ince bir alaya almakta bulmuştu. Ve sonunda, Nasrettin Hocalar, Bekriler, Karagöz ve Hacivatlar gibi, bir halk filozofu olup çıktı.

Bu alaycı, eleştirel dünya görüşü şiirlerine de yansır. Güldürü ögesinin ağır bastığı şiirlerini de bu nükteler kitabına almakta yarar gördüm.

Aşığın köylüleri, ailesi ve yakın akrabalarıyla tanıştım. Onlar da, konuşurken sık sık nükteler yapan, fıkralar anlatan, olayları yaşamdan somut örnekler vererek açıklayan espirili, şen insanlar. Aşık'ın artık hayatta olmayan karıları, ilk karısı Esma Ana ve çocuklarının annesi, son karısı Gülizar Ana'yla ve köy kadınlarıyla yaptığım söyleşileri de kitaba koydum.

YAŞAMI

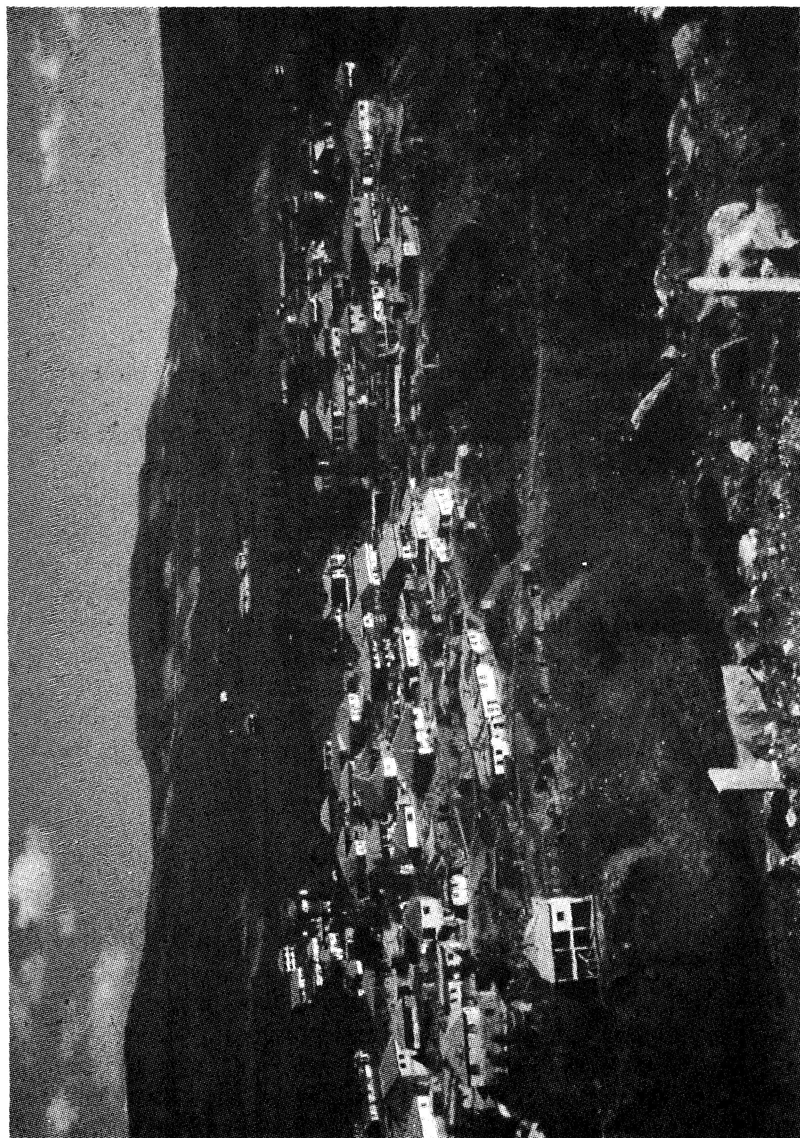
Sivralan eskiden Söbalan adlı elli evli bir köymüş ve elli evin beş altısında Şatıroğulları oturuyormuş.

Şatıroğlu Karaca Ahmet, Gülizarla evlenir, bir oğlu olur: Ali Rüstem. Tarih 310 (1894), mevsim güz. Gülizar, Ayıpınarı otlağındaki ağıla koyun sağmaya giderken bir oğlan daha doğurur, göbeğini kendi keser, bir beze sarıp getirir.Yeni konuğun adını Veysel koyarlar. Ve bir de kızları olur: Elif.

Veysel oğlan tarlada, bostanda taş ayıklıyor, kuş kovalıyor. Güzel bir oyun bulmuş babası: "Güneşi avuçla getir" diyor. Avuçluyor gün ışığını küçük Veysel, ve sımsıkı yumup avuçlarını koşuyor babasına. Açıyor avuçlarını: "Ama hani güneş yok." Sürüp gidiyor bu oyun... Ve bir gün güneş Veyselin bütün dünyasından kaçıyor. Çiçek salgını Söbalanda pek çok çocuğun canını, Veyselin de gözlerini alıyor.

"On, onbeş yaşıma değince heman
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı."

Sivralanın bağlı bulunduğu ve hemen yakınındaki Ortaköy bucağında Mustafa Abdal Tekkesi ve bu tekkede Hasan ve Derviş Mehmet adlı iki din adamı var. Karaca Ahmet zaman zaman bu tekkeye gidip konukların sohbetlerini dinliyor, Hasan Baba ve Mehmet Baba'nın hayır dualarını alıyor. Bir defasında Hasan Baba Karaca Ahmet'in eline eski bir saz tutuşturup "Bunu Veysal oğlumuza ver, oyalansın" der. Köylünün "bilgin" anlamında "Molla" adını taktığı Hüseyin kırık sazı onarır, tutkallar, bağırsak-

tan perde çeker. Böylece Veysel dokuz on yaşlarında, ya da, bir şiirinde söylediği gibi "on, onbeş yaşına varınca heman, yavaş yavaş düzen eder sazını." Aşığın önceleri Molla Hüseyin, Molla öldükten sonra da Çamşıkılı Ali Ağa saz ustaları olur.

Karacoğlan'dan, Emrah'dan, Pir Sultan'dan, Kemter Baba'dan ve İğdecikli Aşık Veli, Ürfani, Feryadi, Hardallı Halil gibi ozanlar ve yöre aşıklarından türküler söyler. Kendi yazmaz.

"Bir vefasız zalim yare bağlandım"

Seferberlik ve savaş. Herkes askere alınır, köyde yalnız yaşlılar, avratlar, bir de kör Veysal kalır. Ali Rüstem askere gidince yaşlı Karaca Ahmet ve Gülizar'ın kolu kanadı kırılır. Davarı, malı kim yaylayıp sağacak, tarlayı kim belleyecek, kim sürecek? Naçar Veysel ile "şoncağız Elif"mi? Eve bir gelin gerek, bir çift kol gerek. Üç beş çinik buğday başlık vererek Haydar'ın kızı Esmayı alırlar. Düğün falan yok. Üç beş kişi ata bindirip "bayrağınan" getirir.

Esma da çocuktan farksız. Meme verirken ilk çocuğunun üstünde uyuyakalır, bebek havasızlıktan boğulup ölür.

Savaş biter, sağ kalanlar köye, evlerine döner. Ali Rüstemi Yeter adlı topal bir kızla evlendirir Şatıroğulları. Evdeki canların sayısı her işi çekip çevirmeye yetmediğinden Hüseyin adlı bir garibanı da azap tutarlar.

Esmanın bir çocuğu olur. Yaşlı Karaca Ahmet ve Gülizar dünyadan göçerler. Ölüm acıları unutulur. Şatıroğulları hallerinden hoşnut, yiyimleri, giyimleri iyi. Ancak, gel zaman, git zaman dirlik düzen bozulur. Veysel'e göre "Esmanın gözü dışarda olduğu için, Esmaya göre "Veysel onu suçsuz yere kıskanıp çok dövdüğü için," karı kocanın araları açılır. Sonunda Esma, sekiz yıllık kocasını ve memedeki bebeğini bırakıp Azapların Hüseyinle Samsun'un Bafra ilçesine kaçar. Veyselin resmi nikahı yok. Bu nedenle Ortaköy Jandarma Karakoluna ancak "avrat sabi sübyan uşağı dağa atıp da kaçtı" şeklinde suç duyurusunda bulunurlar. Kaçaklar yakalanamaz ve altı, yedi ay sonra da geri gelirler köye. Veysel utancından insan içine çıkamaz olur, iğneden ipliğe döner.

Doğduğu ev

"Adın Huri'midir, Gülizar mıdır?"

Sivralanda Şatıroğullarının bostanını ortağına eken Zaralı bir "Kürt Kasım" var. Evin üstüne girmiş, yani Şatıroğullarına iç güveyi. Veyselin çektiği acıya yüreği dayanamaz, "köye anamı görmeye gidecem, gel seni de götüreyim, üç beş insanla konuşuruz, sıkıntını unutursun" der. Böylece Veysel, ilk kez, otuz üç yaşında, köyünden ayrılmış olur. Üç ay kalırlar Kasım'ın köyünde, sonra Reşadiye üstünden Sivralan'ın, o zaman ki adıyla Söbalanın yolunu tutarlar. Yollarının üstündeki, Veyselin adını babasından çok duyduğu, Hafik'in Yalıncak Baba tekkesine de uğrarlar. Cumhuriyet yasalarıyla tekkeler, zaviyeler yasaklanmış ama yine de, gözden ırak olan önemsizleri gizli saklı varlığını sürdürüyor. Yalıncak Baba Tekkesini de, anası, oğlu ve geliniyle Hamza Efendi, bir de, yaşlı kocası ölünce otuz yaşında dul kalan Gülüzar adlı hizmetkar bekliyor. Kör diye askere alınmaması hayli yaralamış Veysel'i. Bu yüzden siyah kılıflı sazını hep tüfek gibi kuşanarak taşıyor. Tekke gizli çalışıyor ya. Kanatlı kapının önünde Veysel'i gören Gülizar'ın onu jandarma sanıp ödü kopar.

Birkaç gün kalır tekkede Veysel. Hamza Efendi ve anası iki dulu birleştirip sevaba girmek ister. Ama Gülizar'ın babası bu evliliğe karşı, "kör adam ne işe yarar, öküz değil ki çifte koşasın" der. Dede ise verimkar: "Esirgemeyin gızı, benim içime doğdu, bu körün kısmeti bol olacak, ağzından hem bal hem de ışık akacak!"

Söz kesilir. Veysel Sivralana dönünce halasının oğlu İbrahimi ve yengesi topal Yeter'i Yapraklı köyüne dünür gönderir. Gerisini Gülizar Ana'dan dinleyelim: "Yeter, ben, İbraam, Hafikten buraya gader yürüye yürüye geldik. Aşığın o zaman nesi vardı ki! Şorda derenin kıyısında güççük bir bostan, bir, iki tarla. Ayda yılda düğün olacak da çalıp çığıracak, üç beş yumurta alacak. Neyimiz eksik. Ben eve geldim Aşık'ın kısmeti açıldı. Önceden böyle aşıklığı yok idi, onun bunun demelerini söyler idi. Benden sonra başladı kendinden söylemeye. Çarık çitirdi, zorlu çarık çitirdi."

"Gönlümün Yaylası Tecer"

Yıl 1931. Aşık Veysel'in "gönlümün yaylası Tecer" dediği Ah-

Aşık Veysel (ön sırada, solda birinci) 1931 yılında Sivas Aşıklar Bayramında

met Kutsi Tecer, Sivasta Milli Eğitim Müdürü. Üç gün süren bir aşıklar şöleni düzenler. O şenliğe katılan Aşık Veysel'in yanık sesini ve sazını sever. Bu olayı şöyle anlattı bana Sivralanda Aşık Veysel: "Yeni yetiştiğimiz zamanlarda şurdaki Viranyurt köyüne bile gidemiyorduk, gorkuyorduk. Şeytan icadı, şeytan işi diyorlardı saza, hatta, bir defasında biri bana, 'bunu çalacağına Allah rızası için cami kapısında dilensen daha iyi' demişti. Öyle kerih görüyorlardı sazı. Kasabaya, şuraya, buraya sazla gitmeye korkuyorduk, çekiniyorduk. Aşık Dertli 'Şeytan bunun neresinde' diyor ya! Ruhu şadolsun Tecer elimize birer kağıt verdi, bunlar devletin sazcısı, sanatçısı diye. İşte böyle çözüldü ayağımızın bağı. 'Sen bu sazı niye taşıyon' diyenlere söylenecek sözümüz oldu, 'maarifli insanlar bile izin verdi' dedik. İp ucu geçti elimize. Serbesledik. Gittikçe daha da genişledik, okullarda, şurda burda söyleye söyleye, bilginlerle otura kalka geliştik."

Aşık o yıllarda henüz şiir yazmıyor, Karacaoğlan, Emrah, Dertli ve Pir Sultan Abdal gibi ozanların şiirlerini söylüyor.

İlk Şiir: Gazi Destanı

Yıl 1933. Sivralanın bağlı bulunduğu Ortaköy'ün bucak müdürü Veysel Şatıroğluna "Bu yıl ekim sonunda Türkiye'de büyük şölen olacak, Cumhuriyetin onuncu yılı memleketin her yerinde şatafatla kutlanacak" der. Şatıroğlu ilk şiirini yazar: ***Gazi Destanı.*** Uzun bir şiir. Halasının oğlu İbrahim ile, şiiri Atatürk'e okumak için, yayan yürüyerek üç ayda Ankaraya gelirler. Değil Atatürk'ün huzuruna çıkmak, dilenci sandıkları için, polisler saz teli almak istediği çarşıya bile sokmazlar onu. Destanı "Hakimiyet-i Milli gazetesine verir. Destan üç gün ardarda yayınlanır. Ankara Halkevinden aldıkları para yardımıyla, Veysel Şatıroğlu ve İbrahim köylerine dönerler.

Aşık Veysel Radyo'da

Bir süre Sivralan'da kalan Veysel İstanbul'a gitmeyi kararlaştırır. İbrahim'le birlikte önce İzmir'de kalırlar. Ellerine Radyoevi müdürü Mesut Cemil Bey'e yazılmış tavsiye mektubu verilir. O

Pamukpınar Köy Enstitüsü öğrencileri arasında Küçük Veysel ile, 1945

zamanlar henüz resmi bir radyoevi yok. Tokatlıyan Oteli'nden ya da oradaki bir yerden yayın yapılıyor.

Veysel'in radyodan söylediği türküleri, akşam sofrada, Atatürk de dinler. Telefon ettirir radyoevine, "o aşıkları bana göndersinler" der. Oysa Veysel ve İbrahim türkülerini söyleyip çıkmışlar ve Mesut Cemil bey adreslerini bilmiyor. Onlar Kasımpaşadaki Kireç Han'ın bodrumunda, kapıcı hemşerilerinin odasında uyurlarken, Ata'nın buyruğu üzre "İstanbul polisi gece yarısına kadar aramadık tilki ini, taş dibi bırakmaz". Bizimkiler bulunamaz. Sabahleyin radyoevine geldiklerinde Mesut Cemil hayıflanır: "Nerelerdeydiniz yahu, öyle bir fırsat kaçırdık ki!". Olayı anlatır. Sivralanlılar Dolmabahçe Sarayına koşarlar. Yaver Şükrü Bey "o bir zevk zamanı idi, şimdi çalışma zamanı, haber vermeme imkan yok" der.

Yavaş yavaş ünlenmeye başlayan Aşık Veysel, 15 lira karşılığında üç plak doldurur. İlk plağı: "Mecnunum Leylamı gördüm".

Gurbet

Nice ağıtlar, türküler yakılmıştır, nice şiirler yazılmıştır gurbet üstüne. Sıla özlemine bir de yar özlemi eklenince gurbet belini büker adamın. Veysel Şatıroğlu'nu da perişan etmiş. Bir şiirinde: "Ah belimi büken oldu/ Gurbet bana diken oldu/ Altı aydır mekan oldu/ Dibi Kırkkız Dağı benim" diyor.

Sivralandan nasıl ayrı düştüğünü sordum. "Enstüttülerde çalıştığım zamanlar" dedi ve anlatmaya başladı: "Bedri Rahmi, Hakkı Tonguç, Ahmet Kutsi ve Bedreddin Tuncel o zamanlar Kültür Yayınlarında çalışıyor, Ülkü mecmuasını çıkarıyorlardı. Bize okullara gitmemizi önerdiler, evet giderik dedik. Sefer Aytekin de orada çalışıyordu. Bizi aldı, istasyona kadar götürdü, Arifiye Köy Enstütüsü'ne yolcu etti. Bir süre kaldık Arifiye'de, sonra Sivralana döndük. Hasanoğlan'da kaldık 8 ay, yeniden köye döndük. Sonra Çifteler Köy Enstütüsü, sonra Kastamonu Gölköy, sonra yine Hasanoğlan. Program çerçevesinde bir şey değildi. Gider gider dönerdik. Köyü arzular ama bana izin verin demeye cesaret edemezdim. Hakkı Tonguç, rahmetlik, zaman zaman okullara gelirdi ve toplantılar yapılırdı. Kendi kendime,

Erdoğan Alkan'la evinde röportaj sırasında, yanında oğlu Ahmet, 1970

bir şiir yazayım, köyden mektup almışım gibi yapayım, okuyunca köyü arzuladığımı anlarlar, dedim. Tahminim doğru çıktı, izinli gönderdiler.

Sonradan Gölköy, Yıldızeli ve Ladik'e gittim. Ladikten 15 gün izinli köye geldim, bir daha da dönmedim. Enstitüde'ki hayat beni sıktı. Günde bir iki saat derse girer, sonra bir odada yapayalnız kalırdım. ***Toprak*** şiirini Çifteler Köy Enstitüsünde, ***"Esti Bahar Yeli Karlar Eridi"*** ve ***"Açtı Bahar Çiçekleri Adanın"*** şiirini Arifiye'de, ***Mektup*** şiirini; ***"Bugün mektup aldım gül yüzlü yardan"*** dizesiyle başlayan şiiri, ***"Gidiyorum gündüz gece"***yi, ***"Hayran oldum o dallara"***yı Hasanoğlanda yazdım.

Bazı yazarlarımız Veysel'in şiir yaşamında köy enstitülerinin büyük payı olduğunu söylerler. Onlara göre Aşık Veyselin şiirini ve görüş açısını enstitülerdeki ortam geliştirmiş.

Aşık Veysel'in köy enstitülerinden anımsadığı isimler: Hasanoğlandan Hidayet Güler ve müdür Hürrem Arman. Ladikten müdür Enver Kartekin, Arifiyeden Mustafa Eyüpoğlu.

Sordum:

"Öğrencilerin içinden, romancı, öykücü ya da ozan çıktı mı?"

"Yok, daha doğrusu bilmiyorum. Bir okulda yedi yüz, bin, bin iki yüz kişi var. Her biri bir yana dağıldı, ne bileyim nere gittiler.

"Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Mahmut Makal falan köy enstitülerinde okudu. Öğrencin oldular mı?

"Olmadılar. Fakir Baykurt öğretmenken köye, Sivralana geldi. Mahmut Makalla Ankara'da görüştük.

"Öğrencilerinin içinden saz çalan çıktı mı?

"İllerde, ilçelerde Halkevlerine gittiğimde karşıma üç beş kişi çıkar, hocam bana saz dersi verdin, derdi."

Kitapları

Yaşar Kemal Cumhuriyet gazetesinde çalıştığı yıllarda bir kış günü köye gelir. Söyleşi sırasında Aşık'a, "Bu şiirleri bir yayınevine verip yayınlatalım" der. Kabul eder Veysel. Ve Aşık'ın tek şiir kitabını İstanbuldaki Maarif Kitapevi basar.

Kızkardeşi Elif ile

1970 Haziran başlarında Sivralan'daydım. O zamanlar piyasada yalnızca Aşık'ın ilk kitabı, "**Aşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri**" vardı. Aşık'ın başında oturup dizeleri tek tek okudum kendine, tam 80 adet yanlış bulduk.

Veysel'in şiirleri daha sonra, Ümit Yaşar Oğuzcan'ın aracılığıyla, **Doslar Beni Hatırlasın** adıyla İş Bankası yayınlarından çıktı. İlk kitaptaki 80 yanlış olduğu gibi kaldı ve bunlara yeni yanlışlar eklendi. Her iki kitap da yayınlanırken Aşık Veysel sağdı. Hiç kimse kör ozana bu şiirlerin provasını göndermek ya da okumak tenezzülünde bulunmamış. Miyatro yayınlarının çıkardığı kitapta ise yanlışlar rekor düzeye ulaşır. Cumhuriyet gazetesinde ve Broy dergisindeki yazılarımda bu yanlışların tümünü tek tek belirledim. Ama kimin umrunda! Aşık Veysel'in şiirleri artan yanlışlarla çıkmaya devam ediyor.

İlginç Bir Söyleşi

1972 güzünün ramazan ayında yine Sivralan'daydım. Bu kez, dört kanallı, profesyonel bir UHER teybim vardı. Gelecekte yazmayı düşündüğüm bir roman için, ya da, en azından, belge olarak kalsın diye, Aşık'ın tüm yaşamını kendi ağzından banda kaydetmek istiyordum.

Çok yararlı bir çalışma oldu. Aşık'la, karısı Gülizar anayla, ilk karısı Esma anayla, bacısı Elif halayla, Esma kaçtığında onları yakalamak için peşlerine düşen Halil Çavuş, Süleyman ve Taşkafa Mehmetlerle, Aşık'ın yaşıtlarıyla söyleşiler yaptım. "Veysel Baba'nın", köy içindeki, ev içindeki yaşamını yakından tanıdım. Aynı odada yattık. Gece öksürdüğümde üstümü örtmüş gözleri kapalı ozan. O arada ilginç bir söyleşinin içinde buldum kendimi. Akşam saatlerinin büyük kısmı sofrada geçiyordu. Bir rahatlık veriyordu insana o sofralar. Daha özden konuşuyor, eğleniyor, gülüyorduk. Derken, garip bir konunun tartışması yapıldı. Nerden oldu, nasıl oldu bilemem, ama söz birden, Aşık'ın öldükten sonra gömüleceği yere gelip dayandı. Aşık, doğduğu Ayıpınarı otlağına gömülmek istiyor, "Aman ha, üstüme taş komayın, ot bitsin, çiçek bitsin, koyun kuzu yesin de yarayışlı bir şey olsun" diyordu. Oğlu Bahri aynı fikirde değildi: "Elma bah-

Güzeller doldurup bade sunarken, Veysel Şatır hatırlara düştü mü

çesine gömelim baba seni. Mera uzak, gelenin gidenin olacak, yorma konuklarını, elma bahçesi daha iyi, hem sen seversin orayı". Bahri'nin ısrarı kızdırdı Veysel'i, "Ben mi gömülecem sen mi, abuk sabuk konuşma" diyerek çıkıştı oğluna. Sonra bana döndü: "Tanığımsın vasiyetime, Ayıpınarına gömün beni, sakın taş koman üstüme. Ot bitsin, çiçek bitsin, koyun kuzu yesin, yarayışlı bir şey olsun" dedi.

Son Görüşmemiz

Aşık Veysel'le son görüşmemiz Ankara'da oldu. Ankara Radyosu'nun eğitim şube müdürü Kerim Aydın Erdem'in yanındayım. Aşık, Yüksek İhtisas Hastanesi'nden kanser tedavisi görüp taburcu edilmiş. Kerim benden, radyo için, Veysel'le bir söyleşi yapmamı istedi.

Ölmeden ölümsüzleşmişti Aşık. Bunu kendisi de biliyordu. Belki de bu yüzden hiç korkmazdı ölümden. Niye korkacam, ölüm benim gardaşım, derdi. Sivralan'daki bir akşam sohbetinde, doğduğu yer olan Ayıpınarı otlağına gömülmek istediğini söylemişti. Ancak, köydeki okulun bahçesine gömülmek istediği yolunda bir söz de gelmişti kulağıma. Söyleşinin sonuna doğru sormak gafletinde bulundum: "Ölünce nereye gömülmek istersin Aşık? "Görünümü zaten acılı olan çiçek bozuğu yüzü ölüm meleğinin yüzü gibi karardı. Artık gerçekten çukurun kıyısında olduğunu biliyordu. Yine de, bu sorumu onurlu ve dik bir sesle yanıtladı: "Henüz daha ölmedim, ölünce düşünürüm!"

Aşık veysel 21 mart 1973'te öldü ve doğduğu yer olan Ayıpınarı otlağının yakınındaki düzlüğe gömüldü. Mezar taşında yüz maskı, kabartma bir saz ve dostlarına veda dizeleri var: "Açar solar türlü çiçek/ Kimler gülmüş kim gülecek/ Murat yalan ölüm gerçek/ Doslar beni hatırlasın"

NÜKTELER

VEYSEL ULU

Aşık Veysel'in köyü Sivralan yayan yarım saat uzaklıktaki Ortaköy Bucağına bağlıdır. Aşık'ın soyadı bilindiği gibi "Şatıroğlu." Yaşamını anlatırken bana:

"İlk soyadımız Ulu idi. Bucak müdürü öyle koymuş. Ahmet Kutsi Tecerin önerisi üzerine dilekçe verip soyadımızı değiştirip Şatıroğlu'nu aldık" dedi.

İlk duyduğum bu bilgi şaşırtmıştı beni.

"Yani önceleri Veysel Ulu mu diyorlardı sana?

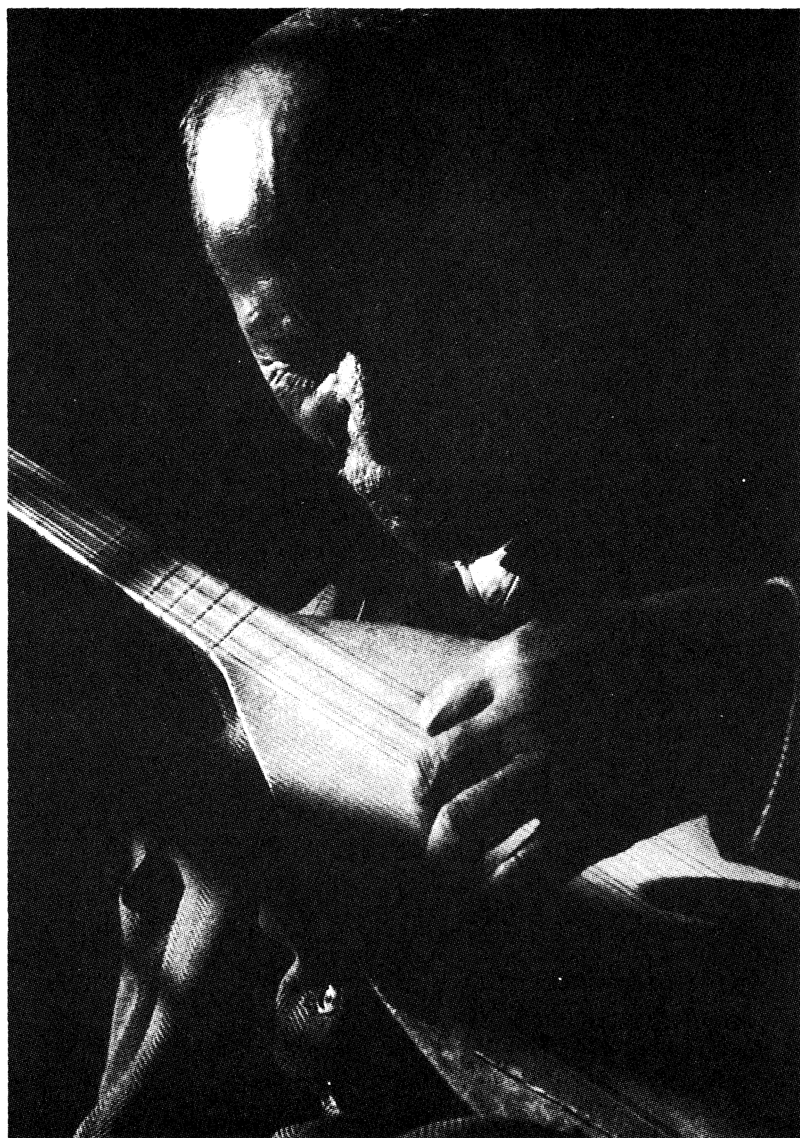
"Heye! ben de uluyordum."

"BURNUMUN UCUNU DENETLE"

Aşık Veysel bir şiirinde:

Bir pipom var yamalıklı
Palto giyerim alıklı
Oğlum kızım hep çarıklı
Mes giymemiş soyum benim

diyor. Aşık'ın pipo dediği şey aslında "lüle". İçine pipo tütünü değil de normal tütün konuyor. Aşığın tütüne alıştığı yıllarda, bırakın

sarılmış sigarayı, normal tütünü bile bulmak sorun. Gözleri görmeyen Aşık Baba nasıl sigara saracak. Bu yüzden lüle kullanıyor.

Yıl 1957, Demokrat Partinin en zorba dönemleri. Saidi Nursinin elini öpen Menderes, İsmet Paşa'ya ateş püskürüyor. İşte o günlerde Aşık Veysel, Hukuk Fakültesi'nde mikrofonun önüne çıkıp Atatürk'e yazdığı ağıtı okuyor:

Bu ne kuvvet bu ne kudret
Var idi bunda bir hikmet
Bütün Türkler, İnönü İsmet
Gözlerinden kan ağladı

Ortalık alkıştan yıkılıyor. Konser bittiğinde, şair Ruhi Göktekin, Ünsal Oskay, Şevket Çizmeli ve birkaç Mülkiyeli arkadaş Aşığı ve büyük oğlu Ahmet'i Cebecideki Mantar Ahmet'in meyhanesine götürüyoruz. Aşık titreyen ellerle lülesine tütün basıyor. Kibriti çakıp pipoyu yakarken, ağız alışkanlığıyla:

"Yandı mı?" diyorum.

Gülümseyerek yanıtlıyor:

"Bana niye soruyon. Burnumun ucunu denetle. Duman çıkıyorsa yanmıştır."

"ARKAMDA TRAFİK POLİSİ VAR"

60'lı yıllarda bir yaz günü. Köye Aşık'ın konukları gelmiş, aralarında Fransızlar da var. Topluluğu önce muhtar Veli Keçeci evinde ağırlar. Sohbet açık havada çeşmenin yanında devam eder. Fransızlar Veysel'in fotoğraflarını çekerler. Açık hava faslı sona erer, sohbete bu kez Aşık'ın evinde devam edilecek. İstanbulda tarfik polisliği yapan Hüyük'lü Arif de konuklar arasında, izinli gelmiş. Evdekiler hazırlık yapsın diye, Aşık, oğlu Ahmet'in kolunda, önden hızlı hızlı yürüyor. Ordakilerden biri Veysel'e takılır:

"Acelen ne, niye böyle hızlı hızlı yürüyon?"

Aşık, Hüyüklü Arif'i kastederek şu cevabı verir:

"Ne yapayım, arkamda tarfik polisi var, sıkıştırıyor."

“SAZ ACINDAN ÖLÜYOR”

Ankarada, Aşık Veysel, oğlu Ahmet, şair ve Afyon milletvekili Osman Attila, türkücü Yıldıray Çınar ve fotoğrafçı Mustafa Türkyılmaz bizim evdeyiz. Masamızda rakı, mezeler ve dört yaban ördeği var. Sohbet, içki... arada Türkyılmaz fotoğraflar çekiyor.

Hepimiz Aşık'ın sazı eline alacağı anı bekliyor, ama eşref saati gelmeden rahatsız etmeyelim diye bu arzumuzu söyleyemiyoruz.

Öyle ki kimsenin canı konuşmak bile istemiyor artık. Söz kilitlendi, sessizlik oldu. Aşık anladı, gülümseyerek, oğlu Ahmet'e:

"Oğlanı kara libasından çıkar da ver hele, biz yedik içtik, saz acından ölüyor" dedi.

“BU GÜRÜLTÜLER SAZIN İÇİNDEN Mİ GELİYOR?”

Kul Ahmet'le Hacı Bektaş'a gittik. Mutlu bir rastlantı, Aşık Veysel de orada... Akşam topluca bir eve davetliyiz. Sofra kuruldu, şişeler açıldı, mezeler dizildi. Yedik, içtik. Sohbete ara verildi, sazlar konuşacak. Aşık dinlemeyi sever. Bu yüzden önce Kul Ahmet çaldı söyledi. Sıra Aşık'ta. Sazın akordu bozulmuş, yeniden düzen verecek, ama, bazılarının gevezeliği yüzünden tellerin sesini duyamıyor. Sorunu bir nükteyle çözümledi. Kulağını sazın teknesine iyice yaslayıp yüksek sesle söylendi:

"Yahu bu gürültüler nerden geliyor, acep sazın içinden mi?"

“ONLAR BENİM TUTTUĞUM YERİ ARIYORLAR”

Saz genellikle iki düzende çalınır: "Aşık Düzeni" ve "Normal Düzen", Aşık düzeninde sanatçı yalnızca sapın yukarısındaki az sayıda perdeleri kullanır, çünkü, sadece alt tellerden değil, tıpkı

Konya Mevlana Müzesinde

ud ya da cümbüş çalarmış gibi, orta ve üst tellerden de yararlanır. Sapı avuçlar, elinden ve kolundan çok parmakları oynar. "Normal Düzen" de ise parmaklar daha çok alt tel üstünde çalışır. Sanatçı bütün perdeleri kullanır ve bu yüzden el ve kol sürekli hareket eder.

Günümüzde Arif Sağ gibi ustaların çabalarıyla "Aşık düzeni" hem gelişti, hem yaygınlaştı. Eskiden saz sanatçılarının hemen hepsi sazı normal düzende çalardı. Aşık düzenini yalnızca Aşık Veysel ve Kul Ahmet gibi halk ozanları ve Nesimî, Daimi, Dursun Cevlani, Ali Ekber Çiçek ve Feyzullah Çınar gibi, "Aşık" dediğimiz az sayıdaki "yerel sanatçılar" kullanırlardı.

Bir saz meclisinde Veysel'e sorarıar: "Aşık, saz çalıp türkü söylüyorsun, pek güzel. Gel gelelim, başkaları saz çalarken ellerini sürekli oynatıyor. Oysa sen bir yeri tutup bırakmıyorsun. Niye?"

Aşık yanıtlar: "Doğru yeri bulmuşum bir yol, bırakır mıyım? Ötekiler hâlâ benim bulduğum yeri arıyorlar".

"DAHA DİLİMİ BİLMİYOR"

Aşık Veysel en güzel şiirinden birini sazına yazdı:

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı aşikar etme
Lal olsun dillerin söyleme yada
Garip bülbül gibi ahüzar etme

Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi kollarımda yaylattım
Hayali hatır et beni unutma

Bahçede dut iken bilmezdin sazı
Bülbül konar mıydı dalına bazı
Hangi kuştan aldın sen bu avazı
Söyle doğrusunu gel inkar etme

Aşık Veysel Köy Enstitülerinde öğretmen, 1948

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın gülersem güldün
Sazım bu sesleri turnadan m'aldın
Pençe vurup sarı teli sızlatma

Ay geçer yıl geçer uzarsa ara
Giyin kara libas yaslan duvara
Yanından göğsünden açılır yara
Yar gelmezse yaraların elletme

Sen petek misali Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma

Aşık Veysel'in bebe gibi kollarında yaylattığı sazı bir otobüs kazasında kırılır, sahibinden önce göç eder. Şair sazına "Ben babamı sen ustanı unutma" diyor. Kırılan sazın ustası Şemsi Yastıman olayı duyunca hemen bir benzerini yapıp Veysele gönderir. Sazla sazı çalan arasındaki uyum çok önemlidir. Tekne kucağa iyice oturmalı, perdelerin misina boğumları eli rahatsız etmemeli, parmaklar telleri okşamalıdır.

Birkaç ay sonra karşılaştıklarında Şemsi Yastıman sorar:

"Baba, nasıl, yeni saza alıştın mı?"

Aşık gülümser:

"Ben ona alıştım ama o daha bana alışamadı, henüz dilimi bilmiyor."

"SESİN YUKARDAN GELİYORDU"

Veysel Şatıroğlu Çifteler Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmeni. Orda Raşit Toygan adında genç, neşeli, şakacı bir öğretmen daha var. Zenaat öğretmeni. Elektrik motorunu calıştırıyor, zenaat dersine giriyor, şoförlük yapıyor. Aşık öğretmen odasındayken gelir, sandalyeyi devirecekmiş gibi geriye doğru çeker, takılır:

"Bana bir şiir yazmazsan sazının sarı teli kırılsın!"

Sivralan'da köylüleriyle Fotoğraf: Ara Güler

Hep yineler bu sözü Raşit Toygan. Veysel şaşkın, “esin gelmeden, durup dururken şiir yazılır mı?" diye yanıtlar. Raşit bey elini yırtık pırtık tulumunun cebine sokar, parmakları aşağıdan çıkar. Veysel'in elini tutup gösterir:

"Halimi görüyorsun, buna göre bir şeyler düşün"

Günler geçer, adamı sevmesine rağmen hiçbir şey yazamaz Aşık.

Birkaç ay sonra Raşit, yeni alınan traktörü okula getirirken araç yolda bozulur. Raşit Toykan yakınlardaki Harmandalı adlı köyden bir çift at bulur, traktörü atlarla çeke çeke okula getirir. Motorlu araca hayvan koşmak elbette tuhaf bir şey. Bu tuhaflık Veysel'e beklenen ilhamı verir ve şiiri sonunda yazar:

Sabah sabah bana çatma
Ne istersin bay Raşit?
Uzun kısa söz' uzatma
Laflarımı duy Raşit!

Akıl fikir yok mu başta
Ayna yok mu bak yamaçta
Eller cepte parmak boşta
Giyme şunu soy Raşit

Ceplerinin dibi delik
Nedir sendeki bebelik
Ne sarhoşluk, ne semelik
Sanki içmiş mey Raşit

Raşit çoktur adın gibi
Hiçbir tat yok tadın gibi
Yontulmadık odun gibi
Uzatmışsın boy Raşit

Raşit Aşık'a sorar:

"Tulumumun yırtık pırtıklığını, ceplerimin delikliğini sana ben gösterdim. Peki, boyumun uzun olduğunu nasıl anladın?"

Veysel yanıtlar:

"Konuşurken sesin yukardan geliyordu.”

1969 Erdoğan Alkan ve Aşık Veysel TRT Ankara Televizyonundaki bir proğramda

“MİSAFİRSİN AYIP OLUR”

Eski Şarkışla kaymakamlarından Ertuğrul Taylan, Gülağ Öz'ün hazırladığı "Bütün Yönleriyle Aşık Veysel" kitabında bir anısını anlatıyor:

"Aşık Veyseli ilk kez 1958'lerde Denizli Lisesi'nde görmüştüm. Radyodan yanık sesini, büyülü sazını dinlediğim ozanı yakından görmek beni çok sevindirmişti. 1970 Ekiminde kaymakamlık kursu sonundaki kurada Şarkışlayı çekince bu sevincim sonradan daha da arttı. Veysel'i kişilik olarak da tanıyabilecek, sazını, sohbetini bol bol dinleyecektim. İlçede göreve başladıktan kısa bir süre sonra köyüne giderek onu ziyaret ettim. İlçede kaldığım iki yıl boyunca bu ziyaretleri birkaç kez yineledim. Bir keresinde de Şarkışlalı abimiz olan Erdoğan Alkan'la gitmiştik Sivralana. Aşık Veysel de ne zaman ilçe merkezine gelse, bana, savcıya, bir iki daire amirine uğrardı. Şerefine Nehir Lokalinde yemek düzenler, sazını sohbetini dinlerdik. Az ama dobra dobra konuşan bir insandı. Bir anımı aktarayım.

1971 yazındaki mide ameliyatından sonra ozanı yatağında buluyorduk gittiğimizde. O zamanlar köylerde telefon yoktu. Ziyarete geleceğimizi önceden bildiremezdik. Ancak, Aşık'ın köyde bulunduğundan emin olduğumuz zamanlarda birkaç arkadaş bizim makam cipine binip giderdik. Veysel Şatıroğlunun köyü düz bir alan üzerine kurulmuştur. Dağlık tepelik değil, buna rağmen adı Sivralan. Savcı Yusuf bey, merak edip, bir gün Aşık'a sordu:

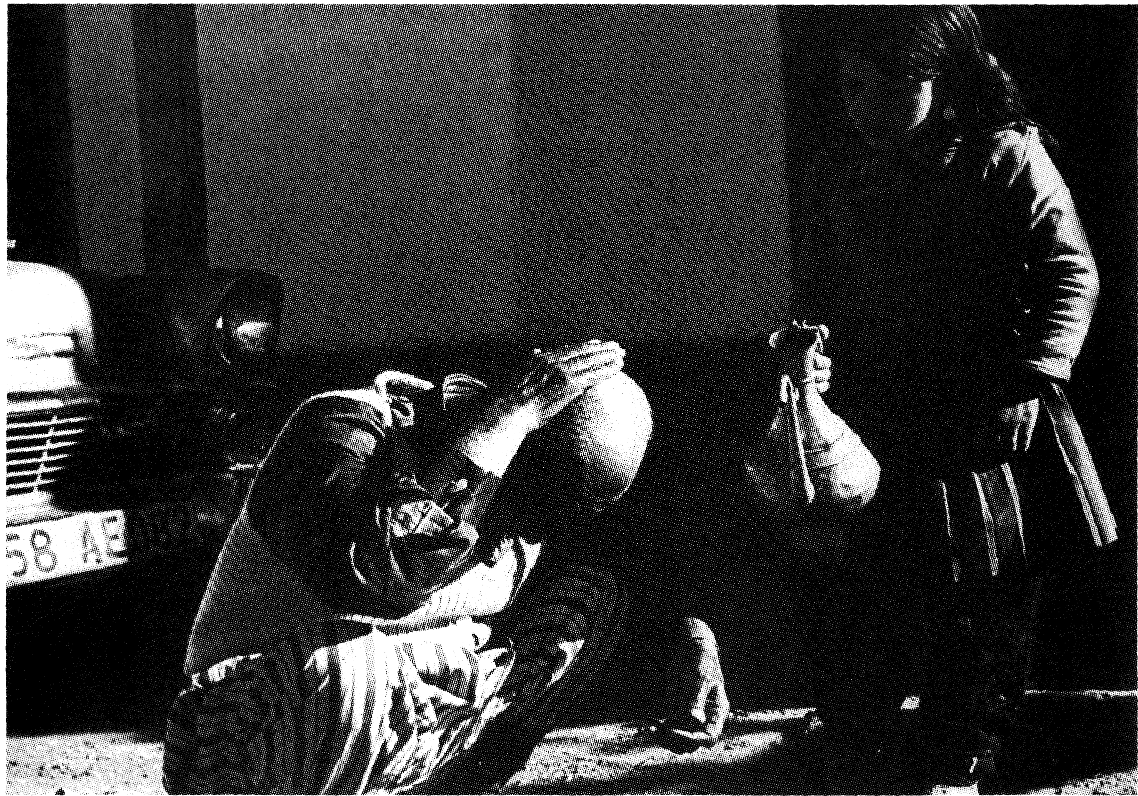
"Aşık Baba, arada bir gelip gidiyoruz ama bu köyün sivrisini göremiyorum. Bu isim nereden geliyor?"

Aşık şöyle yanıtladı:

"Savcı bey ben sana sivrisini gösteririm ama, misafirimsin, ayıp olur"

“GÖNDER SENİNKİNİ DE KALAYLIYAYIM”

Aşık biraz rahatsız. Köyün öğretmenlerinden Veysel Kaymak,Mustafa Dayı ve köyden birkaç kişiyle ziyaretine gider. Belli, Aşık'ın ayakları ya ağrıyor ya da uyuşmuş. Bir ara kalkar,

Köylü Veysel Sivralan'da evinin önünde torununun döktüğü suyla başını serinletiyor.

yönünü oturduğu sedire döner, elleriyle tutunarak ayağının birini kaldırıp ötekini indirmeye başlar.

Mustafa Dayı takılır:

"Kalaycı çırakları gibi ayağının birini kaldırıp birini indiriyon, kap mı kalaylıyon?"

Aşık yanıtlar:

"Heye kap kalaylıyom, istersen seninkini de gönder, kalaylıyayım"

"GİRENDEN DEĞİL ÇIKANDAN KORKMALI"

Prof Fehmi Yavuz "***Domuz ve Beslenme Sorunları***" adlı yapıtında anlatır.

Aşık Veysel İstanbul'a her gelişinde Sabahattin Eyüboğlunun evindeki dost toplantılarına katılırmış. Sofra başında bir yandan yeyip içer, bir yandan türküler söyler konuklar. Bir ara sofraya domuz salamı gelir. Sabahattin Eyüboğlu Veysel'e sorar:

"Aşık, domuz salamı var, yer misin?"

Aşık yanıtlar:

"Yerim elbet, ağza girenden değil, ağızdan çıkandan korkmalı"

"SAZIMIN SAPINA ŞAHİN KONDU"

Şair Ahmet kutsi Tecer'in Aşık Veysel'de emeği büyüktür. Tecer Sivas'ta Milli Eğitim Müdürü iken bir Aşıklar gösterisinde ilk kez Veysel'i dinler, beğenir ve o tarihten sonra da Veysel'e sürekli yardımcı olur. Aşık, Ahmet Kutsi Tecer'in iyiliklerini hiç unutmaz, her zaman anlatırdı.

60'lı yılların yaz ayları. Şairimizin "Gönlümün yaylası Tecer" dediği A.K. Tecer Sivralan'da, Aşık'ın evinde. Veysel konuğunu ağırlamak için gençlerden birini yaylaya kuzu getirmeye yollar.

Aşıklar Çeşmesi

Kuzu kebap olur, şişeler açılır, buz gibi yayla suyuyla birlikte sofraya konur.

Yeyip içerler ama saz acından ölüyor. Alır sazı eline Aşık, düzen vermeye başlar. Saz inat etmiş gibi bir türlü düzen tutmaz.

Sorarlar:

"Hayrola Aşık, niye tutturamıyorsun düzeni?

Veysel, Ahmet Kutsi tecer'i kastederek:

"Suç bende değil, sazımın sapına şahin kondu" cevabını verir.

“HARAMA HİLE KATMAM”

Rakıyı kimi sulu, yani bardağındaki rakıyı bol sulandırarak, kimi de susuz içer. Yani su ayrı bir bardakta durur. Akşamcı önce rakıyı yudumlar ardından suyu içer. Deneyimli rakıcılar sakilik yaparken karşıdakinin bardağındaki rakıya sormadan su koymaz.

Mustafa Ekmeçiyle Aşık Veysel Ankara'da birlikte içiyorlar. Mustafa Ekmekçi, rakıyı Aşık'ın nasıl içtiğini bilmediği için sorar:

"Rakına su koyayım mı Veysel Amca?"

Aşık yanıtlar:

"Hayır, harama hile katmam ben."

“BAHAR GELDİYSE İÇELİM”

Bizim gençlik yıllarımızda, ince sarılmış, ucu boyalı, narin bir sigara vardı, adı "Bahar"dı. Adından da anlaşıldığı gibi, bu sigara daha çok hanımlar için çıkarılmıştı ama bazen biz erkekler de içerdik.

Mustafa Ekmekçi Aşık'a sigara ikram eder:

"Sigara içer misin Veysel Amca? Bahar sigarası?

"Bahar geldi mi?

"Eh...

"Geldiyse içelim."

1970 yılında, karısı, oğulları, kızları, gelinleri ve torunları ile

BUNDAN SONRASI TİCARET

Aşık Veysel'e sorarlar:
"Yaş kaçı buldu?"
Aşık yanıtlar:
"77'yi bitirdim. Sermayeyi kurtardık. Bundan sonrası ticaret."

"NE VAKİTTEN BERİ TAVUK OLDUN?"

Fıkraya başlamadan önce, bizim zamanımızın çok ünlü isimlerinden Şemsi Yastıman'ı üç beş satırla gençlere tanıtayım. Kırşehirli Yastıman hem saz ustası, hem saz ve ses sanatçısı, hem de biraz ozandı. Gazinolarda saz çalıp türkü söylerken saza ve sese sık sık ara verip söylediği türküyle ilgili nükteler yapar, fıkralar anlatırdı. "Şeytan bunun neresinde"yi söylemeden de sahneden inmezdi:

Telli sazdır bunun adı
Ne ayet bilir ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde?

Venedikten gelir teli
Ardıç ağacından kolu
Be Allahın sersem kulu
Şeytan bunun neresinde?

Abdest alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde?

İçinde mi dışında mı
Burgusunun başında mı
Göğsünün nakışında mı
Şeytan bunun neresinde?

Erdoğan Alkan, Adem Yavuz ve oğlu Ahmet ile Fotoğraf: Mustafa Türkyılmız

Dut ağacından teknesi
Kirişten bağlı perdesi
Be hey insanın teresi
Şeytan bunun neresinde?

Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok kavuksuzdur
Şeytan bunun neresinde

Şiirin yazarı Aşık dertli 1772-1845 yılları arasında yaşamış. Saza şeytan işi diyen yobazlar hâlâ bulunduğundan bu taşlama pek sevilirdi. Saz ustası olan Şemsi Yastıman sazın teknesinin içine bir şeytan kuklası yapmış. Türküyü bitirirken "Şeytan bunun burasında" deyip düğmeye basardı ve sazın teknesinden dışarı boynuzlu, kuyruklu bir şeytan fırlardı. Yastıman Veysel'i çok severdi. Veysel'in çaldığı sazlar ve günümüzde Sivralan köyünde, Aşık Veysel müzesindeki asılı son saz Yastımanın yapısıdır.

Şemsi Yastıman ve Aşık Veysel İstanbul'da Güner Ener'in evindeler. Yeyip içip sohbet ediyorlar. Şemsi Yastıman, sırf, Aşık aşka gelip saz çalsın diye önce kendisi sazı eline alır. Elini göğsüne bastırıp ustadan izin ister. İcazet gelince saza düzen vermeye başlar. Adeti olduğu üzere, akort ederken bir yandan da konuşur:

"Belki beni dinlerken Veysel Baba da aşka gelir. Karatavuğun ötüşü bülbülü aşka getirirmiş..."

Kahkahalar arasında Veysel Baba cevabı yapıştırır:

"Ben seni horoz bilirdim, ne vakitten beri tavuk oldun?"

"BOŞ YUMURTA MI GETİRDİN?"

Aşık Veysel köydeki kadınlara takılmayı, onları şaşırtmayı pek sever. Bir gün, küçük birer delik açarak dört yumurtanın içlerini boşaltıp kaygana yapar, afiyetle yer. Sonra Mehmet Çavuş-

Cumhurbaşkanı, Cemal Gürsel ile, 1961

lara gider, içi boşaltılmış yumurtaları Mehmet Çavuşun anasına verir:

"Şunları bir kenara koy, giderken alırım"

Oturur. Sohbet ederler. Aşık kalkarken yumurtaları ister. Alınca sıkıp parçalar ve kadıncağıza çıkışır:

"Gözüm görmüyor diye dolu yumurtaları alıp boş yumurta getirdin bana!..."

“HOROZUM DA BANA BENZER”

Yıl 1971. Sivralan’da, Aşık'ın evindeyim. "Zurba zurba" kekliklerin uçtuğu Sivralan yüzelli evli bir köy. Aşık'ın gençlik zamanlarında köyde topu topu elli ev varmış ve bu evlerin beş, altısında Şatıroğulları otururmuş. Okul bahçe içinde, geniş, ferah. Üstünde kabartma saz bulunan çeşme Aşık Veysel çeşmesi adını taşıyor. Ortaköy bucak müdürü ikinci bir yol yaptırmış, adını "Aşık Veysel yolu" koymak istiyor. Sivralan’ın çevresinde Aşık Ali İzzet'in köyü Hüyük, Viranyurt, Mescit ve Ortaköy var. Bir şiirinde Veysel şöyle tanımlar Sivralan yöresini:

"Güney tarafında Kurban Pınarı
Kalktı mı Mezarlı Boyu’nun karı
Garip öter Meşeliğin kuşları
Yavru şahin yuvasından uçtu mu

Doğusu Beyyurdu, Şahinkayası
Batısı Aşılık, taştır boyası
Üçoluktan geçer Türkmen mayası
Sultansulağı'ndan suyun içti mi

Yeşil atlas giymiş dağlar süslenmiş
Mescit köyü eteğine yaslanmış
Şeme Dağı duman olmuş, puslanmış
Sivralan’a nuru rahmet saçtı mı"

Aşık Ali İzzet Özkan ile Sivas turnesinde, 1957

Gadölen'de, Yazıyurt'ta, Mescit Arnacı'nda,Kızılova'da Ayıpınarı'nda Şatıroğulları'nın tarlaları var. Bir de alın teri elı bahçesi. Toprağın yanı sıra hayvancılıkla da uğraşır Şatıroğull.. rı. Günlük konuşmaların çoğu tarla-bostan, bağ-bahçe, koyun-keçi üstüne, öküz-inek üstüne. Anası Gülizar, tarih üçyüzonda (1894), bir güz günü Ayıpınarındaki ağıla koyun sağmaya giderken yapayalnız doğurmuş Veysel'i, göbeğini kendi eliyle kesmiş. Köyün ortasından bir dere akar. Bir zamanlar bu dere kıyısında Şatıroğullarının bir bostanı bulunuyormuş. Veysel'in doğduğu ve büyüdüğü eski ev köyün alt yamacında, şimdi çakıl yığınından ve milden başka bir şey olmayan eski bostana karşı, uzun toprak bir yapı. Boş, harap. Eli para görünce, oldukça büyük iki ev yaptırmış Aşık, anısını yaşatmak için eski eve de hiç dokunmamış.

O bir sedirde, ben bir sedirde, gece Aşık'la aynı odada uyuduk.

Uyandığımda Aşık oda'da yoktu. Veyselin kızı Zöhre girdi, uyanık olduğumu görünce giyinmem için çıktı. Pencereden dışarı baktım. Bir horoz küllükte eşinip nasibini arıyordu. Sonra Aşık'ı gördüm, elinde ibrik, ayak yolundan geliyordu.

Sordu:

"Kalktın mı?

"Kalktım Aşık"

"Rahat uyuyabildin mi?"

"Senin horoz bütün gece öttü, uyutmadı beni"

"Öter ya, boyuna öter. Bana benzer, gecesi gündüzü yok."

"SİGARA İÇMEKTEN MAKSAT"

Aşık Veysel ressam ve öykücü Güner Ener'in evinde, bir yandan lülesini çeker, bir yandan da öksürür. Ener serzenişte bulunur:

"Çok sigara içiyorsun baba. Güm güm öksürüyorsun."

Aşık yanıtlar:

"Biliyom biliyom. Sigara içmekten maksat zaten öksürmek değil mi?

İstanbul Bateş kitabevinde imza gününde, oğlu parmak bastırıyor, 1970

“CIKLAMAYI KES”

Yıl 1963. Bir yaz günü. Aşık Veysel, köylüsü ve yaşıtı Veli dayı ve öykücü Güner Ener, Erdek'de şenliklere katıldıktan sonra akşam kıyı boyunca geziniyorlar. Sokaklar, kıyı kahveleri tıklım tıklım dolu. İnsanların çoğu şortlu, mayolu. Veli dayı bu çıplakları gördükçe şaşkın ve ayıplayarak, başını sallayıp cık cık eder durur. Aşık Veysel bir ara patlar:

"Noluyo Veli, damağına pestil yapışmış gibi niye cıklayıp duruyon?

Veli dayı yutkunur, karşılık vermez, Ener araya girer:

"İnsanlar şortla, mayoyla dolaşıyorlar, iç donu gibi paçalı şeyler, Veli dayı işte buna şaşıyor."

Veysel kısa bir süre düşünüp Güner Ener'e sorar:

"Burası böyle gezmenin yeri mi?

"Yeri tabi, yazlık burası, millet güneşlenmek için geliyor"

Veysel Veli dayıya döner:

"Duydun işte Veli. Çirkin yoktur, yersiz vardır. Cıklamayı kes!"

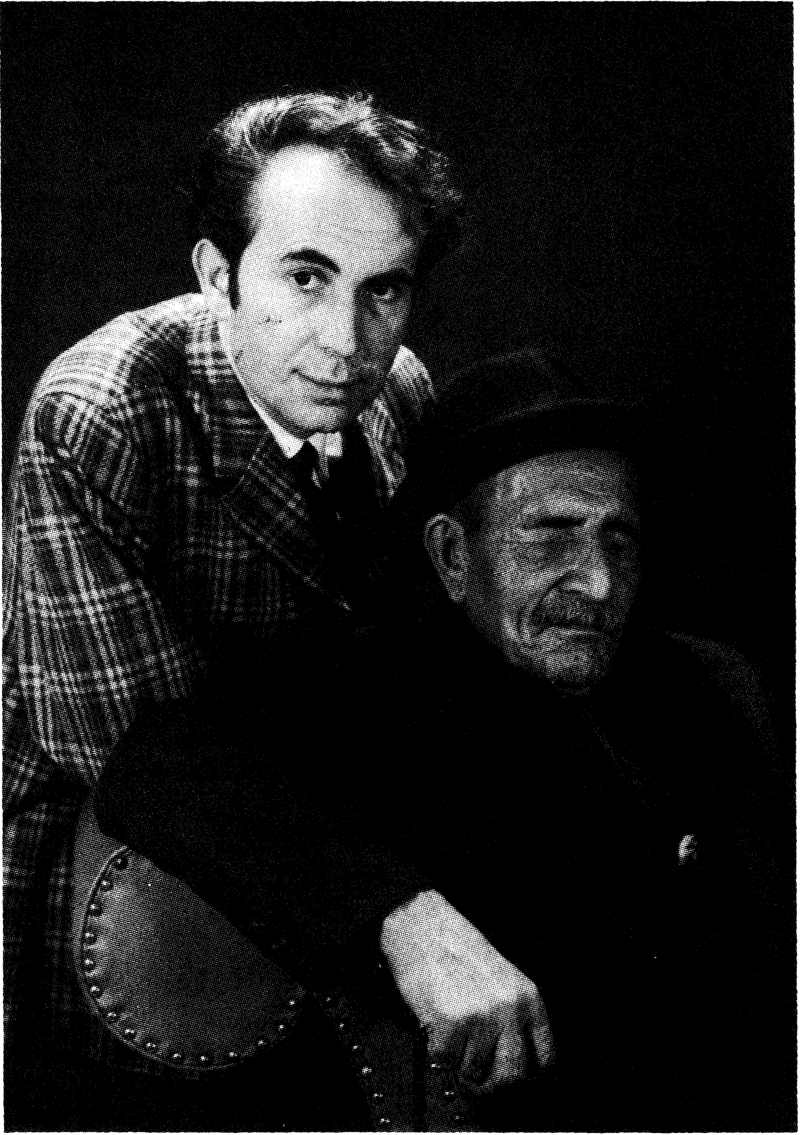
UÇAKTA

Aşık Veysel, birlikte dolaştığı köylüsü Veli dayı ve ressam Güner Ener'le uçakta. Uçak hava boşluklarında sarsılınca Aşık sorar:

"Pilot efendi bizi taşlı yoldan mı götürüyor?

“ANANI GÖNDER”

Aşık'ın ilk şiir kitabını Yaşar Kemal'in aracılığıyla İstanbuldaki "İstanbul Maarif Kitaphanesi” bastı. Şair bu olayı şöyle anlatmıştı bana: "Yaşar Kemal buraya, köye geldiydi. Cumhuriyet gazetesinde çalışıyordu o vakitler. Şu şiirleri bir yayın evine verek de yayınlayak" dedi. İki gün kaldı köyde. Karlı bir zamandı,

Erdoğan Alkan ile 1969 Fotoğraf: Mustafa Türkyılmız

çok kar yağıyordu. At bulduk komşulardan, bindirdik, bir de adam kattık yanına Şarkışlaya kadar. Attan inmiş, yayan yürümüş sonra. Babayiğit herif. Köyde herkesten önce kalkar, ormana yukarı giderdi. O zaman hep ağaçlıktı buralar. Konuşmuş Yaşar Kemal, Maarif Kitaphanesi ile anlaştık, mülkiyetini oraya devrettik şiirlerin"

Kitabın ikinci baskısını da İş Bankası yaptı. O zamanlar İş Bankası Yayınları'nın başında Ümit Yaşar Oğuzcan vardı. Ümit Yaşar köye önce oğlu Vedat'ı gönderir. Yeyip içip sohbet ederler. Konuşmaları sırasında Vedat Aşık'a:

"Ben İstanbul'a dönünce sana babam gelecek" der.

Gülerek yanıtlar Veysel:

"Babanı n'idiyim, ananı gönder"

"MİNİ ETEK NE İMİŞ BARİ BEN DE GÖREYİM"

Körler varlıkları ve eşyaları parmaklarıyla yoklayarak görürler.

Aşık Veysel'in de bulunduğu kadınlı, erkekli yemekli bir toplantıda o zamanların modası olan mini etek tartışılıyor. Kimileri aşırı buluyor, kimileri de bunun bir zevk işi olduğunu söylüyor. Aşık Veysel'in yanında oturan kadın da mini eteklilerden.

Aşık:

"Yahu, bu anlattığınız nasıl bir şey, bari ben de göreyim" diyerek mini etekli hanım'ın bacağını tutmaya çalışır gibi yapar, şakasıyla ordakileri güldürür.

"KÖR DEĞİLİM ELBET GÖRÜYOM"

Ağız alışkanlığıyla, bazen körlerle konuşurken de "şuraya bak", "gördün mü" gibi sözler kullanırız.

Aşık Veysel'le Kul Ahmet otobüsle konser için Amasya'ya

Aşık Veysel'in mezarı

gidiyorlar. Ferhat ile Şirin masalındaki dağın önünden geçerlerken Kul Ahmet, Ağız alışkanlığıyla Veysel'e:

"Ferhat'ın Şirin için yardığı kayaların önenden geçiyok Veysel Baba, görüyon mu?" der.

Aşık hemen yanıtlar:

"Kör müyüm elbet görüyom"

"AHMAKLIĞI KOCA GÖVDESİNDEN BELLİ"

Eskiden, bir litrelik, iki litrelik şişelerde satılan ucuz "Derdalan" şarapları vardı. Sivralanda Aşık'ın konuğuydum. Bakkaldaki bütün rakıları bitirmiş, mecburen Derdalan şaraplarına talim ediyorduk. Üç koca şişeyi devirdiğimiz halde kafayı bulamamıştık. Aşık kestirip attı:

– Boşa zahmet çekmeyek, sarhoş etmez bu şarap, ahmaklığı koca gövdesinden belli.

"KÖR GİBİ ÜÇ KÖFTEYİ BİRDEN ALMIŞIM"

Aşık'ın Ankara'ya geldiğini, büyük oğlu Ahmet'le Köprülü Palas'ta kaldığını duydum. Gidip akşam yemeğine aldım. Sofrada Şarkışla'nın ünlü bulgur köftesi vardı. Bu yemek sulu köfteye benzer, ancak pirinçle değil, bulgurla yoğrulur. Aşık yemeğini kendi yiyordu. Kaşığına üç köfte birden gelmişti. Ağzına götürünce yakındı:

"Kör gibi üç köfteyi birden almışım."

"ÜÇ OLUR, HİÇ OLUR"

Şarkışla ve köylerinde davar'a mal denir. Sivralan'daki bir söyleşimizde sordum:

"Sen çocukken ekonomik durumunuz nasıldı. Örneğin, kaç malınız vardı?"

Şu yanıtı verdi Aşık:

"Bilmem... Mal sayılı bir şey değil ki! Üç olur bazen hiç olur."

"AŞAĞIDAN AYNI ÇIKIYOR"

1970 haziran başları. Aşık'la televizyon film çekimi için Sivralan'dayım. Çekimler bitince elma bahçesinde çilingir sofrasını kurup nevaleleri serdik.

Aşık dana jambonunu çiğnerken kameraman Tanju takıldı:

"Domuz etinden."

Aşık aldırmadı:

"Boş ver! Yukardan ayrı girseler de aşağıdan hepsi aynı çıkıyor."

"HER AĞAÇ BAŞKA TÜRLÜ FISILDAR"

Şarkışlanın yetiştirdiği bir başka halk ozanı daha var: Hüyüklü Ali İzzet.

Yıl 1966. Mehmet Salihoğlu bir mecliste Aşık Veysel'e sorar:

"Ali İzzet Özkan'ı beğenir misin? Şiirlerini nasıl bulursun?"

Aşık duraklar. Sonra kadehinden bir yudum çekip şu yanıtı verir:

"Şairler ağaçlara benzerler. Rüzgar esince her ağaç başka türlü fısıldar. Çünkü hepsinin dalları, yaprakları başka başkadır. O sesi beğenip beğenmemek ağaca düşmez"[1]

1. Her şair kendi doğrularına inanır, şiirini de o doğruları ölçü alarak yazar, ona göre ses verir. Bir şairin, değişik ses verdi diye bir başka şairi eleştirmeye hakkı yoktur, demek istiyor Aşık Veysel. Ancak kanımca, Aşık bu nükteyi soruyu geçiştirmek, yanıtlamamak için yapar. Ali İzzet, başta Hüseyin Ülker olmak üzere, bazı halk ozanlarının şiirlerini kendi şiirlerine aktardığı için Aşık Veysel onu sevmezdi.

“BEN KÖRÜM SEN DE Mİ KÖRSÜN”

Sofra kuruldu, leğeni andıran koca bir tepsi kondu ortaya. Et kokusu kapladı odayı. Ağaçta sallanan kuzu kebap olmuş, tepside geliyordu. Rakı şişeleri açıldı. Hayli kalabalıktık: yapımcısı, konuşmacısı, ışıkçısı, sesçisi, kameramanıyla biz televizyoncular, köyün öğretmenlerinden bazıları, Aşık'ın oğulları Ahmet ve Bahri falan. Onca insan masaya sığmayacağından Veysel'in kızı Zühre ayrıca, konukların yanlarına sahan, tabak sıkıştırdı. Tepeleme köy ekmeği yufka da masanın yanına çekilen bir iskemleye kondu. Ağız şapırtıları arasında sohbet başladı. Aşık, sedirdeki yatağında, sırtını duvara verip yaslanmıştı. Hizmetini hemen yanıbaşında oturan Burhan öğretmen yapıyordu. Veysel rakıyı sulandırmadan, yani yanında suyla içer, önce rakısını yudumlar sonra suyu. Burhan öğretmen de Aşık'ın eline önce rakı, sonra su bardağını sıkıştırıyor, daha sonra da mezeyi ağzına veriyordu. Aşık yeyip içerken Burhan öğretmene takılmadan da duramıyordu:

"Bu Burhan öğretmenle hiç geçinemiyok. Etmediğini koymaz bana. Hiçbir şey yapamasa dama çıkıp bacanın ağzını tıkar, dumana boğar odayı. Kovuktan tilki çıkaracak sanki..."

Burhan öğretmen bu sözleri karşılıksız bırakmayıp, Aşık'ın elinin dibine, rakı bardağı yerine su bardağını sürdü. Aşık Veysel rakı diye su içince yüzünü ekşiterek çıkıştı:

"Ne diye önce su veriyon?"

"Ben mi verdim kendin aldın."

"Ben körüm, sende mi körsün!"

“ANALARI BİLİR BEN NE BİLEYİM”

Aşık Veysel'e sordum:

"Kaç yaşında başladın saz çalmaya?"

"Dokuz, on yaşında. Babam Ortaköy'deki Mustafa Abdal Tekkesinden kırık bir saz bulmuş. Oğlanın gözü görmüyor, hiç değil bu sazla oyalansın. Çalmayı bellerse düğüne derneğe götürürler, hem üç beş kuruş alır, hem de insan içinde itibarı artar,

demiş kendi kendine. Bizim köyde bir Molla Hüseyin vardı, takma adıydı molla, öyle softa, yobaz değildi. Kendisi saz da çalardı. Benim sazı onardı, tutkalladı, bağırsaktan perde yaptı, düzenledi. Hey gidi günler..."

Aşık'a saz çalmayı öğreten, Veysel'in ilk saz ustası Molla Hüseyin bir toprak adamı. Ama söyleşiyi, işreti toprağı işlemekten daha çok severmiş. Devam etti Aşık:

"Hoş sohbet, çalıp çağırmayı seven bir insandı. Çocukları çalışırdı daha çok. Hüseyin gelen misafirlerle eğlenir, oturur, yer içer, sohbet eder, bazen de, kafasına bir şey takılınca çatar, kavga çıkarır, gününü böyle geçirirdi."

Sordum:

"Mollanın çocukları arkadaşların mıydı? Aralarında kaç yaş fark vardı?"

Aşık espiri fırsatını kaçırmadı:

"Anaları bilir, ben ne bileyim."

"ÇIKARAN BULUNUR ELBET"

Bütün gençler, yetişkinler askere alınmış, köyde "avratlarla" yaşlı "herifler", bir de, kör olduğu için Veysel kalmıştı. Kapının önüne çıktı, dibek taşına oturdu. Bir süre dalgın, küllükte eşinen tavuklara, yan evin bacasından mavi, ince çizgilerle tüten dumana baktı. Korkunç bir sıkıntı vardı içinde. Yanlızlık mı? Yoksulluk mu? Zebunluk mu? Dere yatağına indi. Nemli otların üstüne yatıp göğü seyretti bir vakit. Doğruldu, sırtını armut ağacına verip oturdu. Dereden kalkan dumanlar taşlar arasına giriyor, göğe yükseliyordu. Yerden bir taş alıp attı. Birkaç kuş havalandı, otlar arasından hışırtılar duyuldu,kurbağalar ötmeye başladılar. Gürültü iyi geldi, yalnızlığına bir ortak bulmuştu hiç değilse. Armut ağacından bir dal kırıp tüfek gibi sağa sola doğrulttu, ateşledi. Adam yerine koymamış, askere almamışlardı onu. Sıkıntısı bundandı. Deyneğini, bir yere vurup, bir havada savurarak dere yatağından yukarı, yamaca doğru çıkarken ardından bir ses geldi:

"Uğurlar olsun oğlum."

"Sağ ol emmi."
Sesin sahibini tanımıştı, yetmişlik Veli emmiydi.
Ses devam etti:
"Nereye böyle?"
"Hiç, dolaşıyom öylesine."
Karacahmetin kör oğlu adama sağlığını sordu:
"Keyfin nasıl emmi?"
Emmi yakındı:
"İyi değilim, içimde dert var."
Sözde teselli etti adamcağızı:
"Allah büyüktür, çıkaran bulunur elbet!"[1]

"DAĞ ÇİÇEĞİNİN KOKUSU KENTTE KAYBOLUR"

1941 yılları. Cevat Dursunoğlu, Tahsin Banguoğlu, Bedrettin Tuncer ve Muzaffer Sarısözen, o sıralarda Ankaraya gelen Aşık Veysel'in sazını ve sohbetini dinlemek için Ahmet Kutsi Tecer'in evinde toplanırlar. Böyle bir toplantı yapılacağını duyup, "bir usta karşısında kendini sınamak istediği için" Ruhi Su da Tecerlere gider. Yeyip içip sohbet ederler. Veysel saz çalar, türkü söyler, fıkralar anlatır. Bir ara Ruhi Su da türkü söyleme arzusunu belli eder.

"Pekâlâ, hadi bakalım Ruhi Su, sen de bir iki türkü söyle" derler.

Çalıp söyler Ruhi Su. Sorarlar Veysel'e

"Nasıl buldun Aşık?"

Veysel bir süre düşünüp yanıtlar:

"Dağlarda bir çiçek olur, onu alır şehre getirirsin, güzel saksılarda, güzel topraklar içinde yetiştirir, geliştirirsin. Belki daha güzel bir çiçek olur ama o eski kokusunu bulamayız."

1. Erdoğan Alkan'ın *Kör Oldum Veysel Oldum* romanından.

"KURT DOYDUĞU YERE DOKUZ KEZ VARIR DERLER"

Aşık Veysel, ressam Balaban ve gazeteci Mustafa Ekmekçi beraberler. Mustafa Ekmekçi sohbet sırasında sorar:

"Veysel amca, şimdiye kadar dolaştığın yerleri bir hesap etsek ne kadar tutar?"

Aşık bu garip soruyu yanıtlayamaz:

"Valla bilmem ki... Türkiyeyi hep dolaşırım."

Ekmekçi sorusunu yineler.

"Kaç kilometre tutar?

Veysel bu kez şu yanıtı verir:

"Sen ananın uçkurunu ölçtün mü Ekmekçi?"

"Yoo!"

"Gittiğim yerleri ben de metreynen ölçmedim, nereden bilecem."

Sonra sözü ev sahiplerine yöneltir Aşık:

"Kurt doyduğu yere dokuz kez varır, derler. Nerede ırağbet görür isek oraya gidiyok. İzmire var belki yedi sekiz kez seferim, Ankara'ya İstanbul'a da öyle... Sizin evi de belledik. Gayri gorkun benden, kapıyı pacayı sıkıca örtün."

Aşık kısa bir süre önce mide ameliyatı geçirdiği için sigara dumanından da rahatsız. Sözünü bir başka nükteyle bağlar:

"Bu kadar çok cuğara da içmeyin. Kurt dumanlı havayı sever.

"SAĞA SOLA SAPARSAM BİR ÇUKURA YUVARLANIRIM"

Özellikle 1961 Anayasasından sonra halk ozanlarının çoğu işçinin ve köylünün ekonomik haklarını savunan, kapitalist ve emperyalist düzeni yeren şiirler yazdılar. Aşık Veysel ise, eğitimin, uygarlığın, teknolojinin yararlarını öğen, soy ve mezhep ayrımcılığını yeren dizeler yazmaktan öteye gitmedi. Nedenini sorduğumda şu nükteyle yanıtladı:

"Ben körüm, dosdoğru yürümeyip sağa sola saparsam bir çukura yuvarlanırım."

"BÜTÜN DÜNYA DİNLEYECEK"

Eli biraz para gören, ünlenen Aşık, artık elinde sazı, yanında bibisi (halası) oğlu İbrahim, durmadan gezip dolaşıyor. Ankarada sahnelerde, okullarda nasiplerini kazanıp Sivralan'a dönerler. Sonra İstanbul'a gitmeyi kararlaştırırlar. Önce iki kez İzmir'e uğrarlar. İzmirde ellerine radyo müdürü Mesut Cemil bey'e yazılı tavsiye mektubu verilir.

O zamanlar henüz resmi bir radyoevi yok. Tokatlıyan Oteli'nden yayın yapılıyor. Mesut Cemil, mikrofon önüne çıkarmadan önce Aşık Veysel ve İbrahim'i bir odaya alır:

"Aman iyi söyleyin, bütün dünya sizi dinleyecek" der.

Söylemeye başlarlar. Bangır bangır bağırmalarından yer gök sarsılır. Neye uğradığını şaşıran Mesut Cemil bey onları susturup hayretle sorar:

"Niye böyle ortalığı yıkıyorsunuz?"

Bu kez şaşırma sırası fukara Veysel'e gelir:

Dünya sizi dinleyecek demedin mi? Herkes işitsin diye böyle bağırdık."

"PETEKSİZ ARININ BALI YALANDIR"

Kimi popçular düzenleme yoluyla ya da yeniden besteleyerek Aşık Veysel'in şiirlerini ve türkülerini perişan ediyorlardı. Sivralan'dayken Veysel'e sordum:

"Şiirlerini ve türkülerini değiştirerek çalıp söyleyenler var. Dinledin mi onları, nasıl buluyorsun?"

Aşık sorumu kendi şiirindeki dizelerle yanıtladı:

"Dız dız eden her sineğin balı olmaz,
Peteksiz arının balı yalandır."

"SENİNKİNE GÜVENİP ONU GETİRMEDİM"

Aşık Veysel Ankara'da, Yüksek İhtisas Hastanesinde. Bir dostu ziyaretine gelir. Onu odada refakatsiz görünce sorar:

"Niye hanımın yanında yok?"
Aşık yanıtlar:
"Seninkine güvenip onu yanımda getirmedim."

"BU DELİĞE BEN Mİ SAKLANACAM?"

Aşık Veysel dördü kız, ikisi erkek, altı çocuk sahibi. Ayrıca yeğeni var, torunları var. Bir tek ev ihtiyacı karşılamaz, ikinci bir ev yaptırmaya başlar.

Aşık inşaatı kontrole gelir. Bazı yerlerde tuğlaların arası açık kalmış. Bir deliğe parmağını sokup ustaya seslenir:

"Bu deliğe ben mi saklanacam usta?"

Aşıkın kör haliyle inşaattaki kusurları bulması ustayı çok şaşırtır:

"Kör olan sen değilmişsin benmişim baba" der.

"İÇKİYİ BIRAKIŞIMI KUTLUYOM"

Tatlı bir Sivralan akşamı. Aşık, ben, Aşık'ın iki oğlu Ahmet ve Bahri rakılı sofradayız. Veysel baba mide ameliyatı geçirmiş, bu yüzden, karısı Gülizar Ana içmesini istemiyor.

Aşık tam rakıyı yudumlarken Gülizar Ana içeri girip çıkıştı:

"Hani içkiyi bırakmış idin?"

Sakince yanıtladı Aşık:

"Heye bıraktım."

Gülizar Ana kısık sesinin tonunu yükseltti:

"O halde bu yaptığın nedir?"

Aşık da sesini dikleştirdi:

"Ne olacakmış, içkiyi bırakışımı kutluyom, bu kadarı da hakkım değil mi!"

"BEN Mİ GÖMÜLECEM SEN Mİ?"

Akşam, Aşık Veysel ve iki oğluyla, Sivralanda sofradayız. Veysel'in büyük oğlu Ahmet içki kullanmaz. Küçük oğlu Bahri babası gibi sever içkiyi, ama, babasının yanında aşikar içmez de gizlice yudumlar rakıyı.

Sordum Aşık'a:

"Ölümden korkar mısın?"

"Yoo, ne gorkacam, ölüm benim arkadaşım, insan arkadaşından korkar mı?

Derken söz dönüp dolaşıp Aşık'ın öldükten sonra gömüleceği yere dayandı. Veysel doğduğu yer olan Ayıpınarı Otlağına gömülmek istiyor:

"Üstüme taş komayın, aman sakın taş komayın, ot bitsin, çiçek bitsin, koyun kuzuya yarasın," diyor.

Bahri karşı koyuyor:

"Ayıpınarı uzak baba, yolu yokuş, gelenin gidenin olacak, misafirlerini yorma. Elma bahçesi daha iyi, hem seversin orayı."

Tartışma uzayıp gitti. Bahrinin ısrarı sonunda kızdırdı Veyseli, kestirip attı:

"Abuk subuk konuşma. Ben mi gömülecem sen mi?"

"ŞU TANRININ İŞİNE BAK"

Aşık Veysel'in iki gözü, Yaşar Kemal'in de bir gözü görmez.

Şair ve romancı Rıfat Ilgaz, İstanbulda, Sirkecideki bir lokantada arkadaşlarıyla rakı içiyor. Bir ara dışarı doğru baktığında, Aşık Veysel, Yaşar Kemalin koluna girmiş, tramvay durağına koştuklarını görür. Arkadaşlarına dönerek:

Şu Allahın işine bak, iki kişiyi tek gözle koşturuyor" der.

"BİZ AŞIK'I YANLIŞ YERDE ARADIK"

Aşık Veysel beraberinde gezdirdiği adaşı küçük Veysel'le artık Ankaradan köyüne dönecek. Aşık'ı uğurlamak için Sabahat-

tin Eyüboğlu ve Mehmet Başaran trenin hareket saatinde gara gelirler. Üçüncü mevkiden başlayıp bütün yolcu vagonlarına bakar, Veysel'i bulamazlar. Aşık treni kaçırdı diye üzülürler.

Hayvanların ve yüklerin taşındığı kara vagonlar işçi ve köylülerin kaçak ve bedava seyahat yeriydi.

Tren kaltığında Eyüboğlu ve Başaran ne görsünler: kapıları sonuna dek açılmış bir kara vagonda Veysel'ler, işçi, köylü arasında, saz çalıp türkü çağırarak gidiyorlar.

Eyüboğlu:

"Biz Aşık'ı yanlış yerde aradık, elbette ki gerçek halkın içinde olacaktı." der.

FIKRALAR

TİLKİNİN KUYRUĞU

Sivralan gençleri aydın ve yürekliydi. Mandıra, et kombinası, kooperatif kurmak gibi girişimlerde bulunur, resmi görevlilerden yardım isterlerdi. Bekledikleri yardımı göremeyince de bu görevlileri yüzlerine karşı eleştirmekten korkmazlardı. Zaman zaman, girişimlerine kayıtsız kalıyor diye, Veysel'i de eleştirdikleri olurdu. Bir akşam böyle bir konunun tartışıldığı sırada Aşık köyün gençlerine şu fıkrayı anlattı:

"Tazı ile horoz insanlardan bezdikleri için yeni bir köy kurmayı düşünürler. Bu yeni köylerinde yalnız hayvanlar bulunacak. Fikirlerini gerçekleştirmek için yollara düşüp bir hayli dolaşırlar. Akşam yorgun, bir ormanda konaklarlar. Horoz bir dala tüner, tazı bir çalı dibine uzanır. Sabahleyin bir tilki horozun ötüşünü duyunca sohbet için yanına gelir. Sohbet sırasında horoz fikrini açar:

-İnsanlardan nedir bu çektiğimiz. Ben sabahları öter, saat gibi uyundırırım, tavuklar yumurta verir, inekler, koyunlar süt verir, öküzler sabana koşulup çiftlerini sürer. Onca iyiliğimize karşın tek düşünceleri bizleri kesip ya etimizi yemek, ya derimizden post yapmak. Biz düşünüp taşındık, içinde insanların bulunmadığı yeni bir köy kurmaya karar verdik.

Tilki yalvarır:

- Ne olur beni de alın!

Horoz çalıyı gösterir:

-Muhtar orada yatıyor ona söyle. Tilki çalıya yaklaşır, tazı onu görür görmez üzerine atılıp kuyruğunu koparır. Tilki kaçıp uzaklaşır. Tepenin başına gelince geri dönüp bağırır:

- Her gelenin kuyruğunu koparırsanız iyi şeneltirsiniz köyü.

BİR BEKTAŞİ FIKRASI

Aşık Veysel akciğer kanseri. Ankara İhtisas Hastanesi'nde bir süre yatar. Sonra köyüne dönmek ister. Hastaneden çıktığında hemşerisi Şükrü Günbulut evine götürür onu.

Aşık, oğlu Bahri, gazeteci yazar Mustafa Ekmekçi masadalar. Ekmekçi şaire yaşamına değgin sorular soruyor, Aşık yanıtlıyor. Arada sohbet susup saz konuşuyor. Veysel "şimdi istek saati" deyip ordakilere hangi türküyü istediklerini soruyor. Bir yandan da sesinin artık iyi olmadığından yakınıp şu fıkrayı anlatıyor:

"Hoca namazda essalamünaleyküm ve rahmetullah deyince Bektaşi de karşılık verir:

-Aleyküm selam.

İmam öfkelenir:

-Namazı bozdun be adam. Nerden geldin sen buraya, defol git.

Bektaşi şaşırır:

- Ben ne yaptım ki hoca? Sen selam verdin, ben de aldım.

Hoca:

-Ben sana mı selam verdim? Meleklerle selamlaştım.

Bektaşi dayanamaz:

-Senin gibi imamın benim gibi meleği olur be hocam!"

Fıkrayı bitirdikten sonra ekliyor Aşık:

"78 yaşındaki adamın sesi bu kadar olur, kusura bakmayın."

TİLKİ FIKRASI

Aşık Veysel yalnız bir halk ozanı değil, aynı zamanda "yerel sanatçı"ydı. Yanık bir sesi, tatlı bir sazı vardı. Bütün Türkiyeyi dolaşır, sahnelerde, okulların ve üniversitelerin gösteri salonlarında çalar, söylerdi. Plakları satılırdı, radyoda okurdu, televizyona çıkardı. Aynı zamanda iyi bir şair olduğu için, ünlü yazarların, bakanların, millet vekillerinin meclislerine konuk olurdu. Köylüydü ve alçak gönüllüydü. Kendi sınıfından insanları da kırmaz, onların yoksul masalarını da şenlendirirdi. Bu yüzden çok fazla sayıda insan Aşık Veysel'i tanırdı ve hayli insan onunla birlikte bulunmuştu. Bazı garip yaratıklar vardır, kendilerini bir şey sanarlar. Aşıkla karşılaştıklarında isimlerini söylemez Aşıkın onları seslerinden tanımalarını isterlerdi. Bir duyuyu yitirenlerin bir başka duyusu güçlenirmiş. Veysel Şatıroğlu'nun kulakları gerçekten çok güçlüydü. İlk karısı Esma'nın deyimiyle "Yılanın deliğine girsen seni soluğundan bulup çıkarır." Ancak, bir ya da birkaç kez karşılaştığı her insanı yıllar sonra sesinden tanıması elbette olanaksızdı. Böyle hallerde Veysel bu tilki fıkrasını anlatarak durumu savuştururdu:

"Tilki bir gün köye gelmiş. Gören bir köylü bağırmış:
-Aaaa tilkiye bakın!
Bir başka köylü:
-Sahiden de, tilki bu, demiş
Ötekiler yinelemiş:
-Tilkiye bakın tilkiye
-Yahu şu tilki değil mi?
Tilki konuşanlara dönüp kendi kendine mırıldanmış:
-Bunların hepsi beni tanıyor ama ben hiçbirini tanımıyorum."
Ve ardından eklerdi Aşık:
"Biz de öyle olduk, tanıyanımız çok."

BABAMIN EVİNDE BU DA YOKTU YA

Anadolu insanı ikramı sever, konuğunu ağırlamak için elinden geleni yapar. Yine de bir şeyler eksik kalmış gibi eziklik içindedir, özür diler. Kimileri sofrayı iyice donattıkları halde, zamansız yakalanıp alelacele bir şeyler hazırlamış gibi, gösteriş olsun diye özür dilerler. Kimileri de ağız alışkanlığıyla yapar bu işi: "hatamız olduysa kusurumuza kalmayın" gibilerden.

Bu durumlarda Aşık Veysel şu demirbaş fıkrayı anlatır:

"Kızın biri evlenmiş. Evine gezmeye gelen eski tanıdıkları 'kız kocan da pek çirkinmiş' demişler.

Kız oralı olmayıp şu yanıtı vermiş:

- Amaan! Varsın çirkin olsun, babamın evinde bu da yoktu ya..."

SÖYLEŞİLER

AŞIK VEYSEL'İN İLK KARISI ESMA ANA'YLA SÖYLEŞİ

1970 haziran başı. Sema Okan ve ben, TRT Ankara Televizyonunda yapımcı ve yönetmeniz. Ve Aşık'la program yapmak için Sivralan'dayız.Yanımızda Aşık'ın oğlu Bahri, ozanın ilk karısı Esma Ana'nın evindeyiz. Yoksul bir ev. Küçük pencereli bir odada iki yaşlı karı koca, Hüseyin ile Esma yanyana oturuyor.

Söze Bahri girdi:

"Hatırını sormaya geldik ana."

Esma Ana genç kızlığındakine pek benzemese de tatlı bir kahkaha attı:

"Git, deli git. N'örecen hatırımı, filimlerden bana da para çıkardığın yok ya."

"Bu paralı iş değil, paraya ihtiyacın varsa söyle, ne istersen alayım, almadım mı yani?"

"Babandan ayrıldım diye."

"Ben nörüyüm, senin hatan."

"Başıma neler geldi, aha bak yalnız kaldık."

"Bir ayranını içmeyecek miyiz şimdi?"

"Ayranımız yok."

"Vardır, var."

Araya girdim:

"Şart değil ayran içmek, sohbet edelim."

Bahri mahsus sigara tuttu. Esma Ana şaştı:

"Avrat kısmı cuğara içer mi?"

Bahri Semayı gösterdi:

"Bak Sema hanım içiyor"

"O içer, şehirli."
Sözü Sema aldı:
"Kaç çocuğun var ana?"
"Beş, hepsi de Almanya'da. Malı, davarı sattılar gitmek için. Yoğurdum bile yok ki size çalkama yapam...
"Aşık'ı bırakıp Hüseyin ağayla kaçtın. Kim kimi kandırdı, doğru söyle."
Hüseyin inmeliydi, konuşamıyor, yalnızca gülüyordu.
"Avrat erkeği nasıl kandırsın, uşağıdım, küçük bi bebe idim."
"O zamanlar Aşık şiir yazar mıydı?"
Esme Ana şaşkın, Bahriye baktı:
"Şiir de ne ki uşak?"
Araya girdim:
"Türkü söyler miydi yani?"
"Haa, söylerdi, ama öyle Ankaraya, İstanbul'a gitmezdi. Düğünlerde çalardı."
"Geçiminiz nasıldı, iyi miydi?"
"Zengindik, ne idik ya."
Bahri takıldı:
"Zengindin de neden kaçtın babamdan?"
Esma Ana Hüseyin'i gösterdi:
"İşte kaçtım, bunu gönlüm çekti. Aslına bakarsan, adımı çıkardı bu kel Hüseyin, insana görünecek yüzüm kalmadı... Benimle dalga geçmeyin."
Sema:
"Aşık sana türkü yaktı mı?
Esma Ana ünlü kahkahasını attı:
"Dumanlı dağları yaktı ellam..."
"Aşıkla dargın mısınız? Konuşur mu seninle?"
"Aşık benle konuşmak ister, ama ben konuşamam ki! Bilmem ne ettiğin yüze bakma, baktığın yüze bilmem ne etme demişler. Allah insana yüz vermiş, her şeyini örtmüş te yüzünü açık koymuş utansın diye. Utanırım, nasıl konuşam. Bizim çocuklarla konuşurdu, sever onları, Hüseyin'le konuşmaz."
Sordum:
"Ünlü bir Aşık olacağını bilsen, kaçar mıydın?"
"Kaçar mıydım hiç, kaçmazdım elbet. Amaaan, o zamanlar

bana ettiğini düşünüyom da... Dünya gözümde yok idi. Sevdiğinden ediyordu mutlak. Sevdiğimi günden sakınırım demişler. O da zahir sevdiğinden döverdi beni."

"Nasıl dövecek, gözleri görmüyor ki?"

"Gözleri görmez ama yılanın deliğinde olsan bulur çıkarır seni, soluğundan bilir, soluğundan."

Bahriye döndü:

"Deli ananı kızdırmışlar. Musanın oğlu gelmiş İstanbul'dan. Benim resmimle Aşığın resmini yan yana koyup, nasıl etmişse yeni bir resim çıkarmış, güya Aşık'la ben birlikteyik. Göstermiş anana, bu bunu yeniden alacak demiş. Harmandan dönüyordum, vııyh, neler etti anan bana... Namısı olan bu eve gelmez demiş. N'idiyim, ha kör Veysal, ha kel Hüseyin. Benim için artık ikisi de uçtu gitti. Ben de oldum onlar gibi."

Sözünü bana bakarak bağladı:

"Siz hep bunları mı düşünürsünüz? Benim derdim bana yeter, düşmüşüm boğaz telaşasına."

AŞIK VEYSEL'İN İKİNCİ KARISI GÜLİZAR ANA'YLA SÖYLEŞİ

İkinci karısı ve hayattaki bütün çocuklarının anası olan Gülüzar'ı daha çok över ama bazen de yererdi şiirlerinde Aşık Veysel. Överdi: "Bir kökte uzamış sarmaşık gibi/ Dökülmüş gerdana saçların güzel/ Gözlerin ufukta bir ışık gibi/ Kara bulut gibi kaşların güzel/ Koynundaki turunç mudur nar mıdır/ Adın Huri midir Gülizar mıdır./ Gözlerinden akan yağmurlar mıdır/ On beş on altı mı yaşların güzel..."

Yererdi: "Nice ağu içtim dost eli ile/ Kafa çatlak gözü perdeli ile/ Nice yıl eğlendim bir deli ile."

Gülizar Ana saftı ya da saf görünüyordu. Kocası ne söylerse söylesin, genellikle, direnmez, boynunu eğip kabullenirdi.

Vakit gece yarısını geçmişti ama Bahri'nin de, benim de uykumuz yoktu. Yan odaya geçtik. Gülizar Ana yatmamıştı henüz. Gözleri, Bahri'nin deyimiyle, tavşan gibi ışıldıyordu. Az sonra Aşık da geldi. Evlilik öykülerini, Gülizar Ana ve Aşık'tan ilk kez dinledim. Sordum Gülizar Ana'ya:

"Kolaylıkla verdiler mi Aşık'a seni? Güçlük çıkarmadılar mı?"

Yanıtladı:

"Çıkardılar, çıkarmaz olurlar mı. Naçardır, gözleri kapalı, kızı nasıl geçindirecek bu adam, gibilerden. Ama dedem, rahmetli, "Verin gitsin, benim içime doğuyo, bu adamın kısmeti bol olacak" deyince ırıza gösterdiler. Kısmatımız bollandı çok şükür. Neyimiz eksik? Ben eve geldim Aşığın kısmeti açıldı. Önceden böyle Aşıklığı yok idi. Onun bunun demelerini söylerdi. Çarık

çitirdi, zorlu çarık çitirdi. Benden sonra başladı kendinden söylemeye.

Aşık'a döndüm:

"Bak ne diyor Gülizar Ana, Aşık. Onunla evlenmeseymişsin ünün dünyaya yayılmazmış.

Aşık gülümseyerek yanıtladı:

"Sen onun lafına bakma. O anormal, hoş anormalin ne olduğunu da bilmez ya!"

Gülizar Ana'ya sordum:

"Sen anormal misin Gülizar Ana?"

"O da ne ki uşak?"

"Aşık anormal diyor sana"

"O diyorsa doğrudur, iyisini o bilir."

ESPİRİLİ ŞİİRLER

KAPI KİTLİ, CÜZDAN CEPTE, PARA YOK

Aşık Veysel köyünden çıktığında, gözleri görmediği için, yanında hep birini bulundururdu. Halasının(bibisinin) oğlu İbrahim'i sever ve ona güvenirdi. Hatta, evleneceği Gülizar'ı istemek için Hafik'in Yaprak köyüne yengesi topal Yeter'le bibisoğlu İbrahim'i göndermişti. Aşık Veysel'in birlikte dolaştığı ilk insan İbrahimdi. Çocuğuymuş gibi bakarmış Aşık'a, yolda elinden tutar, sofrada yemeğini yedirir, piposunu yakarmış. Sesi güzeldi. Sahnede, radyoevinde türküleri bazen birlikte söylerlerdi. İlk plaklarından bazılarını da İbrahimle birlikte doldurdu.

Tarsusta bir otel odasında beraberler. Gece Aşığın cüzdanı çalınır. Açıkca söyleyemez ama İbrahimden şüphelenir ve bu şiiri yazar:

Parça parça olsun paramı çalan
Kimi gerçek dedi kimisi yalan
Dünyada görmedim böyle bir pilan
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Gezdim İstanbul'u İzmir Ankara
Şadırvanlı Handa kaldı bu para
Bu nasıl dalgadır bu ne dubara
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

İsa değil göge çıksın sır olsun
Alanların iki gözü kör olsun
Tarsus'ta bu destan hatıra kalsın

Kapı kitli cüzdan cepte para yok
Bilsem gelmez idim ben bu Tarsus'a
Bu gamlı gönlümü koymazdım yasa
Haber verdim inzibata polise
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Ehli dil olan asla bunu almaz
Herkesin ettiği yanına kalmaz
Bu ne muammadır hiç kimse bilmez
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Olan oldu Veysel boşuna yanma
Sana kim dedi ki uyu uyanma
Sılaya gitmeyi severim ama
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Ve Aşıkla İbrahimin arası bu yüzden açılır. Ozanın köylüsü öğretmen Veysel Kaymak, "Aşık Veyselli Yıllar" adlı kitabında şunları yazar: "Şair bu olay üzerinde fazlaca düşünmüş olmalı ki son zamanlarda konu açıldığında Allahtan korkmadan paramı İbraam aldı diyemem. Akşam kahvede tanıştığımız, bize sigara ikram eden garip kılıklı kişiler de yapmış olabilir diyerek bir tür günah çıkarırdı."

İŞİTTİM DÜNYAYA GELİN DİYORLAR

İşittim dünyaya gelin diyorlar
Ben kocadım daha dünya gelin mi
Yürü var dünyaya görün diyorlar
Ben kocadım daha dünya gelin mi

Gündüz gezer tango takar takınır
Geceleri namahremdir sakınır
Ön dişleri düşmüş desem dokunur
Ben kocadım daha dünya gelin mi
Galiba feleğin dünya madamı
Kambur felek çarha çarpar adamı
Kucağında çok gezdirmiş dedemi
Ben kocadım daha dünya gelin mi

Bu dünya görünmez böyle bir hayal
Bu imiş ademi aldatan her hal
Hesapsız yaşı var Ademden evvel
Ben kocadım daha dünya gelin mi

Veysel sen karışma dünya haline
Kusur buldun turunç gibi geline
Yeni koydu dünya işi yoluna
Ben kocadım daha dünya gelin mi

BİR PİPOM VAR

Bir pipom var yamalıklı
Palto giyerim alıklı
Oğlum kızım hep çarıklı
Mes giymemiş soyum benim

İki gözüm görmez benim
Kimse halim sormaz benim
Beş gün evde durmaz benim
Gurbet oldu köyüm benim

Bir eşim var kızıl sarı
Gubardır gezer saçları
Benim der dünya dilberi
Böyle düşmüş payım benim

Sır saklamam sıtır örtmem
Tangolardan ötür örtmem
Mecaz bilmem hatır örtmem
Olmaz olsun huyum benim

Veysel sözün beş par'etmez
El bir türlü yare yetmez
Günah yanımdan hiç gitmez
Bilmiyom ki neyim benim.

BİR KÖKTE UZAMIŞ SARMAŞIK GİBİ

Bir kökte uzamış sarmaşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel

Koynundaki turunç mudur nar mıdır
Adın Huri midir Gülizar mıdır
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır
On beş onaltı mı yaşların güzel

Afatı devran mı bilmem ki nesin
Bülbül avazını andırır sesin
Seher yeli gibi gelir nefesin
Aşık'a bahardır kışların güzel

Her güzel de eda ile salınmaz
Huri misin Melek misin bilinmez
Emsalın dünyada azdır bulunmaz
Firdevsi âlâda eşlerin güzel

Görünce derdimi artırdın kat kat
Can alıcı gözün sanki bir cellat
Veysel'i kapından eyleme azat
Bana yastık olsun döşlerin güzel

SEL

Sekizinci ayın yirmi ikisi
Emeklerim zay eyledi sel benim
Sele gitti hasılatın hepisi
Emeklerim zay eyledi sel benim

Tırtıl geldi tevekleri taladı
Sel geldi de elek elek eledi
Hasılatı çamurlara beledi
Emeklerim zay eyledi sel benim

Bu sel bizi ne bek kötü belledi
Dümdüz etti patatesi milledi
Ne çapasın vurdu ne de belledi
Emeklerim zay eyledi sel benim

Yağmur yağmış sel bulanık geliyor
Büyük tüccar her kalemden alıyor
Parası yok birer marka veriyor
Emeklerim zay eyledi sel benim

Deli gönül terk et diyor bostanı
Dört mısır alınca ne oldun yani
Sel için söyledim ben bu destanı
Emeklerim zay eyledi sel benim

Üç beş kağnı sap getirdik harmana

Sarardı sapları çürüdü dene
Beni böyle hali koymaz her sene
Emeklerim zay eyledi sel benim

Nice ırmak gördüm akar her yerde
Selden ırmak yoktur hiçbir diyarda
Ev yıkanın evi olmaz bir yerde
Emeklerim zay eyledi sel benim

Sen bilirsin ülke senin el senin
Veysel derler bu söyleyen kul senin
Emir senin yağmur senin yel senin
Emeklerim zay eyledi sel benim

BENİ HOR GÖRME GARDAŞIM

Beni ḥoṛ görme gardaşım
Sen altınsan ben tunç muyam
Aynı vardan varolmuşuz
Sen gümüşsen ben saç mıyam

Ne var ise sende bende
Aynı varlık her bedende
Yarın mezara girende
Sen toksun da ben aç mıyam

Kimi molla kimi derviş
Allah bize neler vermiş
Kimi arı çiçek dermiş
Sen balsın da ben çec miyem[1]

Topraktandır cümle beden
Nefsini öldür ölmeden
Böyle emretmiş yaradan
Sen kalemsin ben uç muyam

Tabiata Veysel Aşık
Topraktan olduk gardaşık
Aynı yolcuyuz yoldaşık
Sen yolcusun ben bac mıyam[2]

1. Çec: Samandan ayrılmış, harmandaki buğday tanesi.
2. Bac: Gönderilen mal ve eşyadan alınan vergi, yol vergisi.

BU ALEMİ GÖREN SENSİN

Bu alemi gören sensin
Yok gözünde perde senin
Haksıza yol veren sensin
Yok mu suçun burda senin

Kainatı sen yarattın
Her şeyi yoktan var ettin
Beni çıplak dışar' attın
Cömertliğin nerde senin

Evli misin ergen misin
Eşin yoktur bir sen misin
Çarkı sema nur sen misin
Bu bekleyen nur da senin

Kilisede despot keşiş
İs'Allahın oğlu demiş
Meryem ana neyin imiş
Bu işin var bir de senin

Kimden korktun da gizlendin
Çok arandın çok izlendin
Göster yüzün çok nazlandın
Yüzün mahrem ferde senin

Binbir ismin bir cismin var
Oğlun kızın ne hısmın var
Her bir irenkte resmin var
Nerde baksam orda senin

Türlü türlü dillerin var
Ne acayip hallerin var
Ne karanlık yolların var
Sırat köprün nerde senin

Ademi sürdün bakmadın
Cennette de bırakmadın
Şeytanı niçin yakmadın
Cehennemin var da senin

Veysel neden aklın ermez
Uzun kısa dilin durmaz
Elin tutmaz gözün görmez
Bu acayip sır da senin

FELEK

Kambur felek sanki beni kayırdı
Eşten dosttan nazlı yardan ayırdı
Gizli sırrım memlekete duyurdu
Sanki benim bir ettiğim var gibi

Kimine at vermiş eştirir gezer
Kimine aşk vermiş coşturur gezer
Kimine mal vermiş koşturur gezer
Sanki bunu zengin etmek zor gibi

Bir kısmına yayla vermiş köy vermiş
Bir kısmına büyük büyük pay vermiş
Sevdiğine güzellikle boy vermiş
Al yanaklar şule verir nur gibi

Birinin aklı yok deli divane
Bir kısmı muhtaçtır acı sovana
Bir kısmını zengin etmiş yan yana
Şimdi kendi saklanıyor sır gibi

Kimine saz vermiş çalar eğlenir
Kimi zevk içinde güler eğlenir
Veysel göz yaşların siler eğlenir
Yeter gayrı yumma gözün kör gibi

GÖNÜL

Gönül senin ile gel konuşalım
Türlü cefaların banadır senin
Darılma sözüme hal danışalım
Güzeller uğruna çıkacak canın

Ey gönül kendini yüksek gözetme
Sana zor geleni herkese tutma
Her güzeli güzel sanıp meyletme
Kalleş olur en sonunda aldanın

Bilirim aslını nursun gevhersin
Bütün mevcudatta her şeyde varsın
Yenilmez yorulmaz ne hoş damarsın
Bir gün olur bu sevdadan usanın

Gönül ne dolaşın dünyayı yani
Getir bölüşelim kazancın hani
Sen alemi seven kim sevmiş seni
Göster bir güzelden var mı nişanın

Gönül sensin güzellerin cilası
Belli değil her güzelin hilesi
Senin çekticeğin aşkın belası
Günbegün artıyor ahu figanın

Gönül der Veysel'e ey ahmak kişi
Bensiz yürümüyor dünyanın işi
Bütün dünya benden alır cümbüşü
Bensiz damarlarda oynamaz kanın

NASİHAT

Gönül sana nasihatım
Çağrılmazsan varma gönül
Seni sevmezse bir güzel
Bağlanıp da durma gönül

Ne gezersin Şamı Şarkı
Yok mu sende hiçbir korku
Terkedersin evi barkı
Beni boşa yorma gönül

Yorulursun gitme yaya
Hükmedersin güne aya
Aşk denilen bir deryaya
Çıkamazsın girme gönül

Ben kocadım sen genceldin
Başa bela nerden geldin
Gâhi indin gâh yükseldin
Şimdi oldun turna gönül

Bazı zengin bazı züğürt
Bazı usta bazı şegirt
Bazı koyun bazı aç kurt
Her irenkten derme gönül

Veysel gönülden ayrılmaz
Gâhi bilir gâhi bilmez
Yalan dünya yarsız olmaz
İster saçı sırma gönül

ALDIRMA

Aldırma cahilin kuru lafına
Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır

Kar suyundan süzen çeşme göl olmaz
Gül dikende biter diken gül olmaz
Dız dız eden her sineğin bal'olmaz
Peteksiz arının balı yalandır

İnsan bir deryadır ilimde mahir
İlimsiz insanın şöhreti zahir
Cahilden iyilik beklenmez ahir
İşleği ameli hali yalandır

Cahil okur amma alim olamaz
Kâmillik ilmini herkes bilemez
Veysel bu sözlerin halka yaramaz
Sonra sana derler deli yalandır

NEME GEREK

Her türlü nesneye aşıksın gönül
Çalıp eğlenmezsem saz neme gerek
Her güzelden birer hisse umarsın
Gülüp oynamazsam kız neme gerek

Geçti güzelliğin çağı nafile
Güz gelince kuşlar iner sahile
Ne söylesen kâr eylemez gafile
Üstüme düşmedik söz neme gerek

Mert insanın sözü uyar özüne
Tezene teline parmak sazına
Doğru gören gider yolun düzüne
Düz yolu görmeyen göz neme gerek

Bir Veysel demişler olabilirsem
Söylerim sözümü bilebilirsem
Bir cura sazım var çalabilirsem
Defli dümbelekli caz neme gerek

SEKSEN YILLIK YOLU BİRAZ DÜŞÜNEK

Seksen yıllık yolu biraz düşünek
İnişli çıkışlı yollar nic'olur
Geldik gideceğiz yoktur gitmemek
Kervan geçer gündüz olur gec'olur

Dizildik katara durmaz yürürüz
Akın edip gidenleri görürüz
Ya biz niçin seme serhoş oluruz
Tembelin cebi boş karnı aç olur

Eğer çiftçi isen sarıl tutaktan
Ne ekersen onu biçen topraktan
Yaklaşma tembele geç git uzaktan
Tembelin çenesi gevezec'olur

Karnını doyurmaz tavla domine
Çare düşün bak derdinin emine[1]
Bakma hesabına boş ver cemine
Ne derdine derman ne ilaç olur

Ya bir zenaatkâr ya bir memur ol
Düşün her tarafı ehli zamir ol[2]
Eline geçeni harcama bol bol
Beyhude sarfolan altın tunç olur

1. Em. Çare
2. Ehli zamir: Sağduyulu

Hamal isen iskelede mağzada
Mebusvari manto alma avrada
Çiftçi isen çarık işler tarlada
Boyalı iskarpin çirkince olur

On kuruş bulursan beşini harca
Doğru bak yoluna düşersin borca
Eğer zengin isen paraca malca
Yabancılar sana kardeş bac'olur

Esnaf isen aç dükkanı bazar et[3]
Eğer sayyah isen geştü güzar et[4]
Aç gözünü bu aleme nazar et
Şimdi genç olanlar sonra koc'olur

Bir şey desem şimdi bana darılın
Dizin tutmaz bir köşeye kurulun
Yolun bitmez belki yolda yorulun
Yorgun argın yola gitmek güc olur

Gençliğinde işe gitmez erinir
Kocalıkta şurda burda sürünür
Paras'olan yiyer giyer barınır
Ecel gelmez belki ölüm geç olur

Başımdan geçeni bir bir anlattım
Ne yanlış söyledim ne yalan kattım
Veysel der alana mücevher sattım
Alan alır almayana ac'olur[5]

3. Bazar etmek: ticaret yapmak
4. Geçtü güzar: gezmek ve yolculuk etmek
5. ac'olur: acı olur

DOLAP

Dünya bir dolap ki durmadan döner
İçinde çeşitli pilan'a ne den
Herkes bir maksatla serpilir süner
Kuyruğu kınalı yalana ne den

Düz ovadan sarpa çekme yolunu
Ver mektebe okutsunlar oğlunu
Doğru at adımın sakın kolunu
Zehirli akrebe yılana ne den

Doğrult hedefine çek ger yayını
Zedeleme temiz kullan oy'unu
Yaptır mektebini yükselt köyünü
Her dertlere derman bulana ne den

Harmanın var her taraftan hav'alır
Kırık gemi kenarından su alır
Zaman gelir belki dene çoğalır
Denesi savrulan samana ne den

Atın arık ise çıkma yarışa
Kafan çürük ise girme her işe
Kolun kırık ise girme döğüşe
Yorulup yollarda kalana ne den

Veysel keser alıp kendine yonma
Her gördüğün güzelliğe inanma
Herkesin bir yüzden hakkı var ama
Bu vatan uğruna ölene ne den

SİNEMA

Bir kız ile karşılaştım
Göz aldatan bir sinema
Gözlerine baktım geçtim
Ben de oldum bir sinema

Göçler gider katar katar
Kimi alır kimi satar
Okun doğrulamış atar
Batan oklar hep sinema

Bir an evvel geçe halım
Gözümden kaçtı maralım
Felek çeviriyor filim
İşte büyük bir sinema

Şaşar Veysel bu ne haldir
Hakikatte hep hayaldir
Hayat filime misaldir
İşler güçler hep sinema

AŞIKLAR

Karadeniz gibi kükrer coşarsa
Dalgası gelince yaman aşıklar
Hırs gelip de ayranlığı şişerse
Kaybeder iradey dümen aşıklar

Ağzına geleni hemen atarlar
Ben aşığım diye çalım satarlar
Haram demez helal demez yutarlar
Bibersiz baharsız çemen aşıklar

Karanlıkta ayna görse ay sanır
Ürüyada şarap içer mey sanır
Mezarlığa yol uğrasa köy sanır
Gözleri kararmış duman aşıklar

İyi demez kötü demez meteder
Bakarsın ki bir tel kırmış çat eder
Sorsan baksan aşka binmiş at eder
Yorulup yollarda kalan aşıklar

Şehvetle aşıktır kıza geline
Arı olan tuz katar mı balına
İbrişimden nazik ipek teline
Takarlar çeşitli yalan aşıklar

Kabını yumağa bulamaz karı
Hintten Hindistandan bahseder yari
Beğenmez topalı bulamaz körü
İsterler bir kaşı keman aşıklar

Aşıkın asıl arzusu cemaldir
Arifler bilirler ehli kemaldir
Aşıklık bizlere yüz yıllık yoldur
Koşsak da peşinden hemen aşıklar

Aşıklar çoğaldı sadık az kaldı
Fikreyle ey Veysel ne zaman geldi
Şiirde ne özet ne bir öz kaldı
Savurur denesiz saman aşıklar

OKUL

Dünyanın en zengin aklını gördüm
Sermayesin sordum dedi ki okul
İnsanlara hizmet yaptığın yardım
Merhametim duygum dedi ki okul

Sudan ateş yapan ne güzel sanat
Dünyayı ışığa kaplarsın kat kat
Fikrile mi ettin bunları icat
İrehberim oldu dedi ki okul

Bu bir keramet mi yoksa hüner mi
Göz görmese gönül buna kanar mı
Öküzsüz tarlada sapan döner mi
Eker biçer motor dedi ki okul

Kanat takar gök yüzünde uçarsın
Denizleri müdanasız geçersin
Soğuğu yağmuru nasıl içersin
Rasathane kurmuş dedi ki okul

Çeşitli taşıtlar bir de tirenler
Hekim olup her yareyi saranlar
Bunu sen mi yaptın yoksa erenler
Daha neler neler dedi ki okul

Radiyo hayrete düşürdü beni
Her dilden biliyor yok ama canı
İlim akıl fikir yaratmış bunu
Lambası dalgası dedi ki okul

İnsan kafasıdır bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temelin kuran
İnan buna Veysel dedi ki okul

BALTA

Irıza mı senin adın
Nittin baltayı baltayı
On beş panganotu yedin
Nittin baltayı baltayı

Nere senin memleketin
Yanlış yanlış hareketin
Yok mu senin merhametin
Nittin baltayı baltayı

İrençberler seyip olur
Böyle işler ayıp olur
Şerefimiz kayıp olur
Nittin baltayı baltayı

Hanefi mi arkadaşın
Kerametli garip başın
Satın alıp balta taşın
Nittin baltayı baltayı

Çok söylerim hırsım inmez
Yağ bal yenir balta yenmez
Yedim desen kims'inanmaz
Nittin baltayı baltayı

Sanki bunu iyi m' ettin
Koy veriyon niye tuttun
Baltay'aldın sapın nittin
Nittin baltayı baltayı

Bozhöyüğün karakolu
Balta yenmez olma deli
Yüzbaşıya söylemeli
Nittin baltayı baltayı

Veysel der ki balta benim
Mürtekiplik sıkar canım
Rüsva olma gel imanım
Nittin baltayı baltayı

ÇARIK MES KONUŞMASI

Çarık: Aman gardaş çok üşüdüm
Sen köşede ben dışada
Senin ile gardaş idim
Sen köşede ben dışada

Mes: Elin yüzün çamur bu ne
Git ahırda kızınsene
Laf istemem uzun çene
Ben köşede sen dışada

Çarık: Sen de deri ben de deri
Görüyon mu kör kaderi
Sen tutmuşsun mevkileri
Sen köşede ben dışada

Mes: Neler gördüm tezgahlarda
Hiç gezmedim uzaklarda
Hakkım vardır bu haklarda
Ben köşede sen dışada

Çarık: Güzel güzel halı kilim
Senin kılın benim kılım
Tepeleyip etme zulüm
Sen köşede ben dışada

Mes: Ben kimseye etmem zulüm
Ne çare ki böyle yolum
Halı gene benim halım
Ben köşede sen dışada

Çarık: Sen gezersin halılarda
Güzel güzel balolarda
Ben gezerim çalılarda
Sen köşede ben dışada

Mes: Mes çarıktır çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir
Veysel söyler bir nefestir
Gah içerde gah dışada

ŞİİRLERİNDEN BAĞLAMLAR

Nice zehir içtim dost eli ile
Kafa çatlak gözü perdeli ile
Kırk üç yıl eğlendim bir deli ile
Tükenmez derdim var sanma bu kadar

*

Veysel sapma sağa sola
Sen Allahtan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası

*

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılsam nerde kalırım
Benim sadık yarim kara topraktır

*

Gençler yersin koca yersin
Gündüz yersin gece yersin
Hakim benden sormaz dersin
Kızılırmak seni seni

*

Parça parça etsem seni
Fabrikaya tutsam seni
Deniz olsam yutsam seni
Kızılırmak seni seni

*

Veysel der bir yarin derdine düştüm
Aşkın dolusunu elinden içtim
Kendi kaçtı hayaline ulaştım
Sarıldım da Çamlıbele yaslandım

*

Şu dünyada iki şeyden tacizim
Biri seldir birin demem azizim
Doğrusun söylesem dokunur sözüm
İnsanı öldürür dirliksiz avrat

*

Çağırdım Şeyh Said sağır mı diye
Başında sarığı değirmi diye
Tarttılar şeyhleri ağır mı diye
Haberin doğrulttun urganımızdan

*

Şeriatı düşürdüler şerciler
Bir takım millete fesat verdiler
Her biri bir yerde hep geberdier
Onlar kurtulmadı toplarımızdan

KAYNAKÇA

Kör Oldum Veysel Oldum, Roman, Erdoğan Alkan, e Yayınları, 1991, İstanbul.

Aşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri, İstanbul Maarif Kitaphanesi, 1968, İstanbul.

Bir Devir Böyle Geçti, Kalanlara Selam Olsun, Ara Güler, Ana Yayıncılık, 1994, İstanbul.

Aşık Veyse'li Yıllar, Veysel Kaymak, 1997, Ankara.

Yunus Emre, Erdoğan Alkan, e Yayınları.

Erdoğan Alkan'ın 21 Mart - 28 Mart 1973 tarihlerinde Hürriyet gazetesinde çıkan röportaj yazıları.

Bütün Yönleriyle Aşık Veysel, Gülağ Öz, Ayyıldız Yayınları, 1994, Ankara.

Mustafa Ekmekçi'nin 1973 Ocağında ve 1986 Martında Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan anı yazıları.

Güner Ener'in Yeni Ortam gazetesinde 1973 Nisan sonlarında çıkan yazıları.

Ruhi Su'nun 1973 Nisanında Yelkan dergisinde çıkan yazısı.